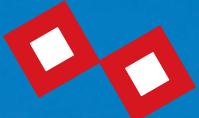

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 114

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

1

SIJEČANJ
2022

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vljenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte za zaprimanje članaka, vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

Kerschoffset d.o.o.,
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku iznosi 150 kuna. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Posiv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštارина).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu preplatnika.

Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

4 Hrvatski planinarski savez u 2021. godini

15 Biokovski izazovi

26 Svi putovi vode na Medvedgrad!

31 Vidici »AB-BA« u manje poznatim dijelovima Velebita

Sadržaj

Članci

- 4** **Hrvatski planinarski savez u 2021. godini**
Alan Čaplar
- 12** **Godišnje nagrade HPS-a**
- 15** **Biokovski izazovi**
Kristijan Čikor
- 26** **Svi putovi vode na Medvedgrad!**
Josip Antić
- 31** **Vidici »AB-BA« u manje poznatim dijelovima Velebita**
Raul Horvat
- 38** **Ujedinjeni narodi proglašili 2022. godinu Međunarodnom godinom održivog razvoja planina**

Rubrike

- 39** **In memoriam:** Zvjezdana Gregorina (1934. – 2021.)
- 40** **Planinarska faleristika:** Planinarske značke opatijskih planinara i njihovih obilaznica (priredio: Vjekoslav Kramberger)
- 422** **Nova izdanja:** Željko Zlojo Martinović i Miroslav Blaž: Kad čovjek postane planina. Monografija Planinarskog saveza Herceg-Bosne
- 45** **Planinarski putovi:** Otvorena planinarska obilaznica »Po vrhovima Učke i Ćićarije«, Uređena obilaznica na Petrovoj gori
- 48** **Speleologija:** Seminar o topografskom snimanju speleoloških objekata, Seminar o orientaciji u speleologiji

Tema broja

Hrvatski planinarski savez u 2021. godini

Naslovnica

Na usponu prema Gran Paradisu, foto: Anita Bistričić

- 49** **Vijesti:** Planinarski foto-natječaj »Požeški gorski stražari – srednjovjekovne utvrde Požeške gore«

- 50** **Kalendar akcija**
- 51** **Planinarska enigmatika**

Hrvatski planinarski savez u 2021. godini

Alan Čaplar, Zagreb

Rad Hrvatskoga planinarskog saveza (HPS), planinarskih udruga i planinara i u protekloj godini bitno su obilježile okolnosti prouzročene pandemijom bolesti COVID-19. Unatoč nepovoljnim zdravstvenim, ekonomskim i društvenim okolnostima, HPS je i u 2021. ostvario brojna važna postignuća na svim poljima svojega organiziranog djelovanja.

U Savezu su se od početka epidemije pratile i primjenjivale epidemiološke mjere, upute i preporuke te se članstvo kontinuirano upućivalo da vodeći računa o javnom i osobnom zdravlju aktivnosti prilagodi okolnostima. Među članstvom te pred nadležnim tijelima i javnošću redovito smo isticali da je planinarenje jedna od najzdravijih rekreativnih aktivnosti, posebice zato što se odvija na otvorenom prostoru, u prirodi, te da se ona bez većih poteškoća može na siguran način provoditi i u najzahtjevnijim epidemiološkim okolnostima. Povećan interes građana za boravak u planinama i kretanje planinarskim putovima upućuje na zaključak da javnost sve bolje prepoznaje zdravstvene i rekreativne koristi planinarenja.

Članstvo HPS-a. Iako djelatnost HPS-a nije usmjerena na kvantitetu članstva, nego kvalitetu planinarskog rada, po broju udruga članica i pojedinačnih članova protekla je godina opet bila među rekordnima. U Savez je na kraju godine udruženo ukupno 339 udruga, od toga 289 planinarskih društava i klubova, 10 županijskih i gradskih saveza, 13 stanica planinarskih vodiča, HGSS i 25 stanica HGSS-a te jedna pridružena članica. Tijekom godine, u članstvo HPS-a primljeno je novih 13 udruga – po jedna iz Cetingrada, Čakovca, Lepoglave, Metkovića, Radoboja, Rijeke, Sinja i Svetog Ivana Zeline te pet iz Zagreba. Za 2021. ukupno je društвima i klubovima izdano 39.026 članskih markica, od

toga 22.833 seniorskih, 7073 za mladež i 9120 umirovljeničkih.

Tijela i dužnosnici HPS-a uspješno su izvršavali sve svoje redovne zadaće te izvješćivali nadležna ministarstva, HOO, javne ustanove, planinarske udruge članice HPS-a i javnost o raznovrsnim planinarskim temama. Zbog nemogućnosti fizičkog okupljanja predstavnika punopravnih udruga članica u prvom dijelu godine, 32. i 33. sjednica Skupštine HPS-a održane su elektronički, uz dobar odaziv predstavnika udruga članica HPS-a. Odlukom Skupštine HPS-a u siječnju 2021. izmijenjen je Statut HPS-a, što je potvrđeno rješenjem nadležnog ureda za udruge o upisu izmjena Statuta, ciljeva i djelatnosti HPS-a u Registar udruga RH. Na traženje nadležnog upravnog tijela, a u konzultaciji s HOO-om, pri odobravanju izmjene Statuta djelatnost HPS-a koja se odnosi na način kretanja pomoću odgovarajuće turnoskijske opreme u planinama, a koja je organizirana u jednoj od komisija HPS-a, upisana je u Statutu pod imenom »planinarsko skijanje«. Pročišćeni tekst Statuta objavljen je na web-stranici HPS-a.

Izvršni je odbor na svojih šest sjednica izvršavao zadaće propisane Statutom HPS-a i rješavao brojna tekuća pitanja. Raspravljalo se i odlučivalo o ukupno 67 točaka dnevnog reda. Sve su sjednice Izvršnog odbora imale kvorum za odlučivanje. Nadzorni odbor redovito je pratilo rad Izvršnog odbora, komisija, dužnosnika i zaposljenika HPS-a. Sud časti nije zaprimio nijednu predstavku o pitanjima iz svoje nadležnosti, pa nije bilo povoda za postupanje.

Središnje akcije. Jedna je od važnih stalnih zadaća Saveza povezivanje i okupljanje velikog broja udruga i njihovih članova oko raznovrsnih zajedničkih aktivnosti. Zbog epidemioloških okolnosti, brojni planirani pohodi, susreti, škole,

tečajevi, radionice, seminari i druga događanja, nažalost, nisu mogli biti održani ili su ostvareni u ograničenom opsegu. Dani hrvatskih planinara održani su u Đurđevcu, u organizaciji HPS-a i PD-a Borik, uz sudjelovanje članova iz više od 50 planinarskih udruga iz svih krajeva Hrvatske i iz inozemstva. Velik broj naših članova, napose alpinista, speleologa, vodiča i spašavatelja HGSS-a sudjelovao je u volonterskim akcijama sanacija kuća i krovišta nakon potresa u Banovini.

Finansijsko poslovanje. Izvršenje Finansijskog plana za 2021. bilo je i na prihodnoj i na rashodovnoj strani manje od planiranoga. Iako je broj izdanih članskih markica u 2021. bio veći nego u prethodnoj, 2020. godini, na smanjenje ukupnih prihoda utjecale su smanjene doznake namjenskih sredstava za redovne programe HOO-a, kao i smanjeni prihodi vlastitih sredstava od tečaja. Na rashodovnoj je strani proračuna smanjenje bilo još veće zbog nemogućnosti održavanja dijela planiranih akcija i prestanka nadležnosti za sportsko penjanje, ali i zbog odgovornoga i štedljivoga korištenja sredstava u svim segmentima poslovanja Saveza. Ostvaren višak sredstava prenijet će se u 2022. kao pričuva za izvršavanje programskih zadaća HPS-a u razdoblju koje slijedi.

Suradnja s ministarstvima, jedinicama lokalne samouprave, javnim ustanovama i drugim institucijama. HPS je redovito surađivao s ministarstvima, njihovim dužnosnicima i službenicima, županijskim i gradskim upravama, javnim ustanovama za zaštitu prirode te drugim ustanovama na pitanjima povezanim sa svojom djelatnošću. Već godinama HPS u kontaktima s državnim i javnim tijelima redovito naglašava važnost planinarske infrastrukture, napose putova i planinarskih objekata, koji ne služe samo planinarima, nego mnogo širem krugu posjetitelja koji dolaze u planine radi zdravlja i rekreacije. Radi osiguravanja ulaganja javnih sredstava u planinarsku infrastrukturu, najviše se surađivalo s Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja te Ministarstvom sporta i turizma. Prema inicijativi i dogovoru Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja i HPS-a Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost objavio je Javni poziv za neposredno sufinanciranje izrade projektne dokumentacije za obnovu postojeće posjetiteljske

i planinarske infrastrukture u zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže. Radi prijave objekata koji trebaju obnovu, HPS je intenzivno komunicirao s planinarskim udrugama koje upravljaju domovima i kućama, osobito s upravljačima onih objekata koji su detektirani kao prioritetni za obnovu i koji su iskazali interes za obnovu. U vezi s tom temom kontaktiralo se i sa svim planinskim nacionalnim parkovima (Sjeverni Velebit, Risnjak i Paklenica) i parkovima prirode (Medvednica, Papuk, Žumberak – Samoborsko gorje, Biokovo, Učka, Velebit, Dinara), arhitektima-projektantima, domaćinima planinarskih objekata i mnogima drugima.

Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost donio je, također, odluku o sufinanciraju projektu »Uređenje planinarskih skloništa unutar nacionalnih parkova Sjeverni Velebit, Paklenica te parkova prirode Velebit, Biokovo i Dinara«. Projekt obuhvaća opremanje 15 skloništa elektroenergetskim sustavima i druge radove prema popisu planinarskih skloništa koja je kao prioritetna u pogledu sigurnosti boravka u planinama sastavio HGSS.

S Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja već se godinama aktivno surađuje i na brojnim pitanjima iz speleološke djelatnosti, a speleološka istraživanja i edukacija provode se u skladu s godišnjim dopuštenjima koje izdaje to ministarstvo, uz redovito prikupljanje podataka i izvješćivanje o provedenim istraživanjima i rezultatima.

Ministarstvo turizma i sporta, na prijedlog HPS-a, ugradilo je u Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi odredbe o planinarskoj infrastrukturi i Registru planinarskih putova HPS-a, a s dužnosnicima toga ministarstva komuniciralo se također o odgovarajućem modelu potpore

uređenju planinarske infrastrukture upisane u registrima HPS-a.

S Hrvatskim olimpijskim odborom (HOO) razmjjenjivale su se brojne informacije o organizacijskim pitanjima te o statusu i razvoju sportova i sportaša. Naši su predstavnici redovito sudjelovali u radu Skupštine HOO-a. HOO je namjenskim doznakama financirao naše članarine u međunarodnim sportskim asocijacijama i plaće naših zaposlenika. HPS je također surađivao i s Državnim hidrometeorološkim zavodom. Tijekom godine održane su brojne radijnice radi izrade planova upravljanja nacionalnim parkovima i parkovima prirode, a u tom su radu važan doprinos svojim sudjelovanjem, konkretnim prijedlozima i zapožanjima dali predstavnici HPS-a i brojnih njegovih članica. Sudjelovalo se i surađivalo i u radnoj skupini za izradu strategije održivog razvoja turizma, u povjerenstvu za standardizaciju geografskih imena i drugim forumima organiziranim na nacionalnoj razini.

Međunarodna suradnja. Predstavnici HPS-a aktivno su sudjelovali na svim godišnjim skupštinama međunarodnih asocijacija u kojima je HPS član (UIAA, EUMA, ERA, BMU). Za potrebe projekta Erasmus+ »Unaprjeđenje dobrog upravljanja penjanjem i planinarenjem u Evropi«, HPS je dao ažurne podatke o planinarskim objektima, putovima i penjalištima u Hrvatskoj te aktivno sudjelovao u provedenim radionicama, analizi podataka i utvrđivanju zajedničkih stajališta i smjernica europskih planinarskih udruženja. Planirani godišnji susret vodstava HPS-a i Planinske zveze Slovenije (PZS) odgođen je zbog pogoršanja epidemiološke situacije, no suradnja dvaju saveza odvijala se uspješno i putem drugih oblika komunikacije. Naš savez i savezi susjednih zemalja usklađeno zastupaju svoja stajališta na sastancima i u tijelima međunarodnih asocijacija. Surađivalo se također i s Međunarodnom sportskom penjačkom federacijom (IFSC) u kojoj je HPS bio jedan od osnivača i član do 2021.

Razdruživanje sportskog penjanja. Skupština HPS-a pokrenula je i provela postupak razdruživanja sportskog penjanja iz HPS-a, tijekom kojega je izmijenjen Statut HPS-a, a sve obveze i odgovornosti za taj sport preuzeo je Hrvatski sportsko-penjački savez. Budući da

nakon izmjene Nomenklature sportova i sportskih grana HOO-a u prošloj godini taj novi savez nažalost nije konstruktivno surađivao u postupku razdruživanja izostao je dogovor o daljnjem djelovanju nacionalne reprezentacije, radu izbornika i trenera, kategorizaciji te kontinuitetu rada sa sportašima, a napose korisnicima razvojnih i redovnih programa. U takvim okolnostima HPS je u suglasju s HOO-om sve do završetka postupka razdruživanja pružao organizacijsku i stručnu potporu svim sportsko-penjačkim klubovima i sportašima i činio sve što je bilo potrebno u rješavanju otvorenih pitanja kako ne bi došlo do zastoja ili prekida u razvoju tog sporta i sportaša.

Informacije o planinarstvu i planinama

prenosile su se mnogobrojnim emisijama i prilozima u televizijskim i radijskim programima, a članci i vijesti o našim djelatnostima i radu naših članica objavljivani su u mnogim nacionalnim, regionalnim i lokalnim medijima – novinama, časopisima, te na brojnim internetskim portalima i web stranicama. Informacije o radu Saveza prenosile su se i razmjjenjivale telefonskim razgovorima, dopisivanjem elektroničkom poštom, objavama u časopisu Hrvatski planinar i službenim dopisima upućenima našim društvima i klubovima. Radi brže i kvalitetnije komunikacije između HPS-a i udruga članica već nekoliko godina u primjeni su službene elektroničke adrese udruga članica HPS-a na domeni hps.hr, čime je pojednostavljen protok informacija između udruga i Saveza. Taj suvremeni način komunikacije prihvatile je većina planinarskih udruga, a ovim putem pozivamo one koje to još nisu učinile da pristupe svojim pretincima elektroničke pošte i da je redovito prate, kako ne bi propustile informacije iz HPS-a o brojnim pitanjima od njihova interesa.

Ured HPS-a obavješćuje članove i ostale zainteresirane o našim planinama, planinarstvu i logistici pojedinih tura, skrbi se o preplati na časopis Hrvatski planinar i financijskim poslovima vezanima uz njegovo izdavanje, kontaktira s raznim ustanovama i pravnim osobama izvan HPS-a, s brojnim udruženim članicama u vezi s članskim materijalom i ostalim pitanjima naše udruge, surađuje sa svojim komisijama te vrlo

uspješno vodi vlastito poslovanje planiranjem, nabavom i prodajom planinarske literature te ugovaranjem najma, sponzorstava i donacija. U Uredu HPS-a dostupno je ukupno dvjestotinjak različitih publikacija, uključujući vodiče, priručnike, beletristiku, dnevниke, zemljovide i druga izdanja. U Uredu radi troje profesionalnih djelatnika.

Časopis Hrvatski planinar izlazi redovito i bez teškoća, a evidencija preplatnika vodi se ažurno i uredno. Časopis donosi putopise, izvješća i druge obavijesti iz rada planinarskih udruga. Već više godina časopis ima stabilnu nakladu od 1350 primjeraka. Pozivamo sve članove HPS-a da preplatom te slanjem članaka i vijesti i dalje pridonose očuvanju tradicije i unaprjeđenju kvalitete jednog od najstarijih hrvatskih časopisa koji postoji već 123 godine.

Stručna djelatnost u komisijama HPS-a.

HPS u usporedbi s glavninom drugih nacionalnih planinarskih saveza u svijetu ima veći broj raznovrsnih djelatnosti, a one se u našem Savezu ostvaruju radom 12 komisija. Komisije su za 2021. pripremile i izvele više desetaka akcija, pohoda, susreta, škola, tečaja, seminara, vježbi, predavanja i radionica, no velik broj akcija nije se zbog posebnih okolnosti mogao održati kako je bilo planirano ili su održane uz smanjen broj sudionika. U nastavku je sažet pregled rada i glavnih ostvarenja komisija HPS-a u 2021.

Komisija za planinarske putove. Rad Komisije odvijao se putem elektroničke i osobne komunikacije o temama iz njezina djelokruga. Rad je i u 2021. organiziran djelovanjem radnih grupa za informatiku, planinarske obilaznice te školovanje i normativu, koje kontinuirano djeluju i koordiniraju izradu novih dokumenata te rade na poboljšanju postojećih rješenja.

Komisija je tijekom godine dala primjedbe i prijedloge za Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi, koje su u raspravi prihvaciene. Dana su mišljenja u vezi s uspostavljanjem modela potpore za uređenje planinarske infrastrukture iz sredstava Ministarstva turizma i sporta. Podaci o planinarskim putovima razmjenjivali su se s EUMA-om i ERA-om, a Knjiga standarda signalizacije na planinarskim putovima prevedena je na engleski jezik.

Posebno je važan kontinuiran rad na unosu i osvježavanju podataka u Registru planinarskih putova, obilaznica i markacista, Interaktivnoj planinarskoj karti Hrvatske i digitalnom dnevniku HPO-a. U Registru su uneseni, dopunjavani i dorađeni podaci više od 150 planinarskih putova širom Hrvatske, a Interaktivnoj planinarskoj karti dodane su nove funkcionalnosti. Komuniciralo se s tvrtkama i pojedincima koji su pokazali zainteresiranost za korištenje tragova planinarskih putova iz Registra planinarskih putova.

Nakon usuglašavanja novih pravila uvođenjem novih kontrolnih točaka proširena je Hrvatska planinarska obilaznica. Radi tih aktivnosti članovi Komisije izvršili su niz izvida i neposrednih uvida u stanje na terenu, koordinirali i proveli sve potrebne radnje vezane uz izradu žigova, opremanje novouvrštenih vrhova i obilježavanje pristupnih putova. Uz to, izrađeni su i postavljeni žigovi na kontrolnim točkama HPO-a gdje su bili oštećeni ili otuđeni. Redovito se provodi ovjera dnevnika Hrvatske planinarske obilaznice i Velebitskoga planinarskog puta, a podaci se unose u baze podataka.

Komisija je pomagala društvima pri trasiranju, redakturi dnevnika i registraciji njihovih planinarskih obilaznica. U ovoj godini otvoreno je čak 11 obilaznica i to: Obiteljska staza Marećica, Baranjska planinarska obilaznica, Pedesetlija, Mali i veliki, Željko Avdagić – Deda, Požeška planinarska obilaznica, Lipička planinarska obilaznica, Martinčaković 30, Riječka planinarska obilaznica, Sveti vrhovi hrvatskih planina i Po vrhovima Učke i Ćićarije.

Planirani tečajevi za markaciste te ostali planirani seminari i radionice zbog nepovoljne epidemiološke situacije nisu održani, kao ni dodjela priznanja HPO-a.

Komisija za planinarske objekte provela je natječaj za sufinanciranje obnove, održavanja i izgradnje planinarskih objekata. Taj je natječaj jedini stalni izvor sredstava za obnovu, održavanje i izgradnju planinarskih objekata u Hrvatskoj. Sredstva se osiguravaju od prihoda od članskih markica HPS-a, sukladno Programu rada i Finansijskom planu HPS-a, a potpora HPS-a odobrava se isključivo za neposrednu nabavu građevinskog i drugog materijala,

sukladno valjanom troškovniku odnosno ponudi ili predračunu dobavljača. Iz sredstava HPS-a u ukupnom iznosu od 258.300,00 kuna na taj je način sufinancirana tijekom ove godine nabavka materijala za 19 planinarskih objekata odabranih na Natječaju za potporu obnovi, održavanju i izgradnji planinarskih objekata prema zaprimljenim prijedlozima i projektnoj dokumentaciji planinarskih udrug koje njima upravljaju – za domove Umberto Girometta, Matija Filjak, Miroslav Hirtz, Duro Pilar i Paklenica, kuće Zvonimir Plevnik, Londžica, Mrkvište, Kurin, Majer, Boris Farkaš, Careva kuća, Belecgrad, Česmina i Grohot te skloništa Dušice, Šugarska duliba i Ratkovo sklonište. Planinarske udruge kojima su dodijeljena sredstva uredno su Komisiju izvješćivale o utrošenim sredstvima i izvedenim radovima. Komisija se također bavila rješavanjem pitanja upravljanja planinarskim domovima »Bijele stijene« u Tuku i »Miroslav Hirtz« u Jablancu, čiji je vlasnik HPS. Tijekom godine izrađena je sustavna analiza »Status, izazovi i perspektive upravljanja planinarskim domovima, kućama i skloništima u hrvatskim planinama« kojom su obuhvaćeni raznovrsni pokazatelji o broju domova i kuća, statusu upravljača, lokaciji unutar parkova ili izvan njih, ponudi te pružateljima ugostiteljskih usluga kao i pregled zainteresiranosti i kapaciteta planinarskih udrug i javnih ustanova da se dalje skrbe o planinarskim objektima. Kao pomoć planinarskim udrugama i domaćinima objekata izrađen je i objavljen Vodič za upravljače i domaćine planinarskih objekata. Komisija je redovito davala pojašnjenja te odgovarala na raznovrsna pitanja upravljača i domaćina o poslovanju i upravljanju planinarskim objektima. Velik angažman u 2021. uložen je također i u pripremu i izvršenje Javnog poziva za izradu projektne dokumentacije za obnovu planinarske infrastrukture u zaštićenim područjima te u pomoći planinarskim udrugama i javnim ustanovama u pripremi njihovih prijava na taj javni poziv. Podaci o planinarskim objektima u digitalnoj bazi Komisije, na web stranici HPS-a i u planinarskim aplikacijama za mobilne uređaje ažurirani su prema dojavama upravljača koji su se odazvali pozivu Komisije da dostave podatke.

Komisija za vodiče snažno se i u svim segmentima zalaže za poticanje vodiča da vode izlete za koje su stručno osposobljeni te da se educiraju i pridonose sigurnosti i kvaliteti organiziranih izleta. Planinarski su vodiči u 2021. organizirali i vodili izlete u svojim planinarskim udrugama primjereno epidemiološkim okolnostima. Stanice vodiča organizirale su i provodile vježbe prema svojim mogućnostima i ovisno o zainteresiranosti članstva. Na kraju 2021. u Vodičkoj službi HPS-a djeluje 814 licenciranih vodiča i 148 pripravnika, odnosno ukupno su 962 educirana člana s važećom licencom. Održana su dva sastanka Komisije, a operativni rad Komisije bio je organiziran putem Izvršnog odbora Komisije koji je imao četiri sjednice, četiriju potkomisija te radne skupine za vođenje osoba s invaliditetom.

Tijekom godine izvedena su 6 tečaja A standarda i po jedan tečaj B i C standarda. Provedena su tri ispita za vodiče A standarda i po jedan ispit B i C standarda. Na tečajevima su sudjelovala 154 člana (A standard 131, B standard 17, C standard 6), a ispiti su položila ukupno 53 člana (A standard 39, B standard 10 i C standard 5). U cilju školovanja nastavnoga kadra održana su dva seminara za voditelje tečaja i ispita u Vodičkoj službi, te instruktorski ispit. U provođenju tečaja i ispita za vodiče u 2021. bilo je angažirano 27 instruktora i 8 asistenata koji su na akcijama Komisije proveli ukupno 201 dan. Radna skupina za osobe s invaliditetom koordinirala je i provodila aktivnosti kojima se osobama s invaliditetom omogućavalo i olakšavalo planinarsko djelovanje.

Komisija za speleologiju koordinirala je u 2021. rad 20 speleoloških odsjeka i udruga članica koje su imale 468 članova, od čega 25 instruktora speleologije, 87 speleologa, 328 speleoloških pripravnika i 18 speleoloških suradnika. Rad je koordiniran putem redovnih sjednica Izvršnog odbora i godišnje skupštine Komisije. Radi provođenja istraživanja, monitoringa i školovanja u speleološkim objektima na području Hrvatske, HPS je kao nositelj za 20 članica Komisije koje su uključene u statusu izvođača, od ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša pribavio sva potrebna dopuštenja. Tijekom 2021. ukupno je provedeno 286

speleoloških istraživanja i monitoringa, pri čemu je istraženo više od 7000 metara dubine i više od 17 kilometara duljine.

Od značajnijih speleoloških rezultata u 2021. treba izdvojiti istraživanja u jamskom sustavu Crnopac, pri kojima je novo istražen 2221 metar, a dosegнута је и нова najdublja točka sustava. Duljina sustava sada iznosi 55.520 m, a dubina je 828 metara. Također na Crnopcu, u jami Duša, dosegнута је duljina od 2308 m i dubina od 318 metara. Budući da je ta jama svega desetak metara tlocrtno udaljena od jamskog sustava Crnopac, izgledna je mogućnost spajanja ta dva speleološka objekta. Na ekspediciji u jami Nedam na sjevernom Velebitu dosegнута је nova dubina od 1250 m s perspektivom za daljnje istraživanje. Na speleološkoj ekspediciji kod izvora Cetine nastavljena su istraživanja u Gospodskoj špilji i nacrtano još 500 metara kanala, a također značajni rezultati ostvareni su u Gornjoj Tutićevoj špilji gdje je izrađen nacrt više od 500 metara kanala uz velike perspektive za nastavak istraživanja. U ekspediciji na području srednjeg Velebita nastavljena su istraživanja u ponoru Pepelarici gdje je uronom u sifon jama produbljena za 7 metara te sada iznosi 354 metra. Uz Pepelaricu istraženo je još 20-ak novih objekata, od toga tri s dubinama većim od sto metara. U ekspediciji na Ravnoj gori istraženo je i topografski snimljeno 14 novih speleoloških objekata. Značajni speleoronilački rezultati ostvareni su u izvorima Vukovića vrila, Litno, Kusac, Bakovac i Vrnjika.

Aktivno se sudjelovalo u ekološkoj speleološkoj inicijativi Čisto podzemlje, a prikupljene informacije o onečišćenim speleološkim objektima u Hrvatskoj dostupne su na Bioportalu. U organiziranim je akcijama čišćenja iz 7 jama izvučeno 76,5 kubičnih metara otpada. Komisija je aktivno sudjelovala i u izradi Katastra speleoloških objekata, koju provodi Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (sada je u Katastru ukupno 3826 speleoloških objekata, dok je 721 speleološki objekt u provjeri). Redovito su se ažurirale web-stranice i u Hrvatskom planinaru objavljuvale obavijesti o važnijim akcijama. Skrb o zaštiti krškog podzemlja bila je posebno naglašena jer je 2021. bila Međunarodna godina špilja i krša.

Speleolozi se educiraju na speleološkim školama, seminarima i skupovima te ispitima za naziv »speleolog« i »instruktor speleologije«. U 2021. bilo je za školovanje licencirano ukupno 220 članova. Provedeno je ukupno deset škola, na kojima je sudjelovalo ukupno 96 polaznika. Polaganjem ispita 11 članova steklo je naziv »speleolog«, a dvije članice naziv »instruktor speleologije«. Održani su stručni seminari o speleološkom školovanju, tehnikama speleospavanja, o topografskom snimanju speleoloških objekata i o orientaciji u speleološkim objektima. Skup speleologa Hrvatske, s brojnim predavanjima i radionicama, održan je u Gospiću, a trajao je tri dana.

Komisija za alpinizam pružala je potporu društvima i odsjecima koji su organizirali ljetne i zimske alpinističke škole u skladu s programima tih škola. U Paklenici je proveden ispit za naslov alpinist. Na Biokovu je organiziran jedanaesti memorijalni alpinistički logor »Glavno da se klajmba«, na kojemu se okupilo više od stotinu alpinista. Naši članovi sudjelovali su također na međunarodnom penjačkom susretu Val Grande Verticale Climbing Meet u dolini Lanzo u Italiji. Komisija je poduprla otvorenje Dry tooling vježbališta »Žica« u Zagrebu te organizaciju popratne radionice i revijalne utakmice. Lednopenjačka reprezentacija Hrvatske je u mirovanju jer zbog pandemije nije bilo međunarodnih natjecanja.

Komisija za planinarsko skijanje. Radi izvođenja škola planinarskog skijanja te usklađenja i unaprjeđenja rada instruktorskog kadra Komisija je organizirala posebnu planinarsku skijašku radionicu na području ledenjaka Gran Paradisa (4061 m) i Mont Blanca (4810 m). Posebna se pozornost u radu Komisije posvećuje usavršavanju i uvježbavanju tehnika vezanih uz sigurnost pri planinarskom skijanju. Tijekom godine Komisija je ažurirala popis licenciranih instruktora i imenovala nove. Kod izmjena Statuta HPS-a Komisija je bila uključena u novo uređenje statusa planinarskog skijanja te je o novostima informirala udruge i članove koji se bave planinarskim skijanjem.

Komisija za školovanje pružala je planinarskim udrugama potporu u organiziranju i

provođenju škola prema programima školovanja koje je početkom 2021. usvojio Izvršni odbor HPS-a. Novim programima svih vrsta škola kvalitetnije su razrađeni uvjeti za provođenje škola i ispita u HPS-u. Komisija se redovito skrbila o registriranju i verificiranju dječijih, općih i viših planinarskih škola. Tijekom godine izrađen je i počeo se koristiti računalni program za registraciju, verifikaciju svih vrsta škola, koji omogućuje poimenično izdavanje i evidentiranje diploma HPS-a izdanih za polaznike koji su uspješno završili škole ili položili ispite po programima HPS-a. Na taj je način u 2021. u Savezu registrirano 111 raznih škola i za njihove polaznike izdano 1730 diploma. Za opće planinarske škole izdano je 1245 diploma, a za polaznike dječijih planinarskih škola 147 diploma. Uz njih je poslano 338 diploma za polaznike specijalističkih škola (68 alpinizam, 96 speleologija, 174 vodiči), koje su provedene u skladu s programima školovanja za te djelatnosti. Zanimanje članova za pohađanje škola bilo je i znatno veće, no zbog epidemioloških su ograničenja mogućnosti za provođenje bile znatno sužene, pa su mnogi organizatori odgodili održavanje svojih škola ili su ih održali sa smanjenim brojem polaznika. Tako velika zainteresiranost za stjecanje znanja i vještina na školama i tečajevima koji se provode prema programima HPS-a svjedoči o kvaliteti programa i razvijenoj svijesti članstva o važnosti sigurnoga kretanja i boravka u planinama.

Komisija za promidžbu i izdavačku djelatnost. Zahvaljujući preglednoj organizaciji velike količine praktičnih podataka, sadržaje na našim mrežnim stranicama koristi mnogo članova i drugih zainteresiranih za planiranje izleta, edukaciju i dobivanje obavijesti o akcijama HPS-a.

Tijekom godine izrađena je i u rad puštena nova web-stranica HPS-a, s preglednjim i dopadljivim vizualnim identitetom, brojnim unaprjeđenim funkcionalnostima i bolje organiziranim sadržajima. Na stranici se redovito objavljuju novosti iz rada HPS-a te dopunjavaju i ažuriraju stranice s podacima. Na webu su također dostupni ažurni popisi udruga, planinarskih kuća, instruktora, vodiča, markacista, obilaznika HPO-a i dobitnika priznanja, a posebno je praktična Interaktivna planinarska karta Hrvatske.

Web-stranica Saveza www.hps.hr sadrži ukupno oko 50.000 stranica raznih obavijesti, zaključaka, zapisnika, bilješki, dokumenata i raznih drugih sadržaja, razvrstanih u gotovo 200 rubrika i podrubrika, te nekoliko stotina dosad objavljenih obavijesti, što je čini najcjelovitijim planinarskim internetskim sadržajem u Hrvatskoj. Stranica je također prilagođena za uporabu na mobilnim telefonima, a za mobilne telefone dostupne su također planinarske aplikacije eHPS i infoHPS.

Komisija se također skrbila o funkcionalanju mrežne aplikacije za evidenciju članstva u planinarskim udrugama, izrađene u 2020. Facebook stranica funkcionalira je redovito i na njoj su se prenosile važne informacije vezane uz HPS i planinarenje općenito. Časopis Hrvatski planinar redovito se objavljuje i na internetu, gdje postoji kvalitetan pretraživač i digitalni arhiv tiskanih brojeva. Izrađen je »Planinarski leksikon« s opisom i objašnjenjem više od 700 raznovrsnih pojmoveva koji se koriste u planinarstvu. Tiskana su nova izdanja »Planinarskog udžbenika« i dnevnika HPO-a. Zidni kalendar za 2022. tiskan je u povećanoj nakladi. Za potrebe kalendara i objave izrađen je i objavljen kalendar akcija za sljedeću godinu. Komisija je pomagala i planinarskim udrugama u pripremi njihovih izdanja. Članovi Komisije i dužnosnici HPS-a redovito su sudjelovali u televizijskim i radijskim emisijama u kojima se govorilo o planinarstvu, a također su surađivali s elektroničkim i novinskim medijima u pripremi tema vezanih uz planine i planinarstvo.

Komisija za zaštitu prirode održala je tijekom godine tri sastanka, a kontinuirano se radilo na podizanju svijesti planinara i opće javnosti o pitanjima zaštite okoliša. Članovi Komisije, u suradnji s drugim dužnosnicima HPS-a, intenzivno su komunicirali i surađivali s ministarstvom nadležnim za zaštitu okoliša, ustanovama koje upravljaju zaštićenim planinskim područjima i drugim organizacijama koje se skrbe o zaštiti okoliša. U suradnji s Javnom ustanovom NP Risnjak organiziran je i proveden vrlo uspješan tečaj za čuvare planinske prirode, a prigodom Međunarodnog dana planina 11. prosinca 2021. svečano su uručene diplome za čuvare planinske prirode. Komisija je pripremila i među svim

članicama HPS-a provela raspravu o Deklaraciji o zaštiti i očuvanju hrvatskih planina te uvažila sve prijedloge iz javne rasprave. Sudjelovalo se također i u izradi planova upravljanja planinskim nacionalnim parkovima, parkovima prirode i drugim zaštićenim područjima. Članovi Komisije redovito su upozoravali i na učestalu pojavu vožnje motocikloma i *quadovima* po planinarskim putovima, čime se oštećuju ti putovi, stvara buka te ugrožavaju oni kojima su ti putovi namjenjeni, a što je posebno neprihvatljivo u zaštićenim planinskim područjima. Komisija je također rješavala više pojedinačnih slučajeva devastacije planinske prirode te upućivala udruge i pojedince na pravilno postupanje u cilju zaštite prirode.

Komisija za povijest planinarstva bavi se kontinuirano prikupljanjem i obradom vrijednih starih planinarskih predmeta, literature i arhivske građe. U suradnji sa Samoborskim muzejom, tijekom godine provedena je sistematizacija i inventarizacija Planinarske zbirke pohranjene u tom muzeju. Tom opsežnom i vrlo važnom poslu prethodilo je preseljenje građe u novi prostor, s boljim uvjetima za pohranu. Sklopljen je sporazum o načinu čuvanja i korištenja građe te je dogovoren da se pristupi digitaliziranju građe i službenoj registraciji Planinarske zbirke u Hrvatskom muzejskom centru. Nastavilo se, također, sa sortiranjem, organiziranjem i evidentiranjem arhivske građe u sjedištu HPS-a. Cilj inventarizacije jest učiniti cjelokupnu arhivsku građu o razvoju planinarstva lako pretraživom i dostupnjom svim zainteresiranim udrugama i pojedincima.

Komisija za priznanja održala je tijekom godine 21 sastanak i obradila svih 114 pristiglih zahtjeva. Za prijedloge koji su udovoljavali uvjetima iz Pravilnika o dodjeli priznanja Komisija je dodijelila 19 plaketa, 12 zlatnih, 24 srebrna i 60 brončanih znakova HPS-a (ukupno 115). Komisija je tijekom godine započela s digitalizacijom svih zahtjeva za dodjelu priznanja pohranjenih u arhivu HPS-a.

Komisija za statutarnu, kadrovsku i normativnu djelatnost. Prema potrebi i postupajući u povodu zaprimljenih zahtjeva, Komisija je pregledavala i davala mišljenja i pravna tumačenja o ugovorima, pravilnicima i

statutima naših članica te drugim dokumentima upućenima Uredu HPS-a, komisijama Saveza, Izvršnom odboru i Skupštini HPS-a. Komisija je bila osobito angažirana u provedbi elektroničkih sjednica Skupštine i izmjena Statuta HPS-a.

Hrvatska gorska služba spašavanja.

HGSS i njegovih 25 stanica članice su našeg Saveza, a u HGSS-u djeluje gotovo tisuću članova HPS-a. Služba ima vrlo visoko društveno uvažavanje i nezamjenjivo mjesto u sustavu nacionalne sigurnosti. Uz to što obavljaju izrazito humanu djelatnost spašavanja unesrećenih na najraznovrsnijim terenima, gdje se mogu učinkovito koristiti spašavateljska oprema, tehnika i iskustvo gorskog spašavanja, članovi HGSS-a izravno pridonose radu naše planinarske udruge stalnim sudjelovanjem u edukaciji članova HPS-a, radom u osnovnim planinarskim udrugama i na druge načine. Uz redovnu djelatnost spašavanja i zbrinjavanja unesrećenih, u protekloj se godini HGSS osobito angažirao na uređenju i opremanju planinarskih skloništa ključnih za sigurnost boravka u našim planinama, a to će nastaviti činiti i dalje.

Zaključak. Rezultati naših stručnih djelatnosti u 2021. opisani su podrobnije u opširnim izvješćima što su ih komisije dostavile Uredu HPS-a, a u ovom pregledu preneseni su samo njihovi sažetci. Zbog posebnih okolnosti u 2021., dio planiranih aktivnosti, nažalost, nije bio ostvaren pa ostaju među budućim zadaćama i izazovima, no unatoč tome sva ostvarenja navedena u ovom izvješću daju čvrsto uporište za ukupnu ocjenu da je HPS uspješno ispunjavao svoje ciljeve i zadaće te ostvario mnogo vrijednih rezultata na svim poljima svojega djelovanja. Sve to proizlazi ne samo iz dobre organiziranosti Saveza, već ponajprije iz nemjerljivog angažiranja velikog broja članova koji kontinuirano i nesebično daju svoj doprinos organiziranom hrvatskom planinarstvu, na korist i zadovoljstvo svih onih koji vole planine i planinarenje.

Svim dužnosnicima, pročelnicima i članovima komisija, zaposlenicima HPS-a, suradnicima te planinarskim udrugama, njihovim vodstvima i svim planinarima u HPS-u zahvaljujemo na njihovom djelovanju u planinama i u podzemnom svijetu te na zalaganju u protekloj godini.

Godišnje nagrade HPS-a

Izvršni odbor HPS-a svake godine odlučuje o dodjeli godišnjih nagrada udrugama, akcijama i pojedincima koji su se istaknuli svojim rezultatima u HPS-u u tekućoj godini. Na temelju praćenja rada tijekom cijele 2021. i obrazloženja iz kojih je vidljiv konkretan doprinos organiziranim planinarstvu u protekloj godini, Izvršni je odbor HPS-a na svojoj 14. sjednici odlučio o dodjeli godišnjih nagrada HPS-a za 2021. godinu.

Najbolja planinarska udruga

Nagrada za najbolju planinarsku udrugu među ukupno 339 članica HPS-a dodjeljuje se planinarskom društvu koje se ističe sveukupnim djelovanjem i rezultatima, a osobito radom s mladima te uređenjem planinarske infrastrukture i planinarske obilaznice na Banskom brdu u Baranji. Najbolja planinarska udruga u HPS-u jest **Planinarsko društvo Zanatlija, Osijek**.

Najbolji društveni rad u planinarskoj udruzi

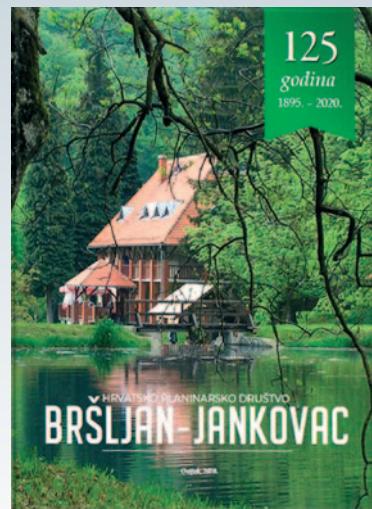
Nagrada se dodjeljuje planinaru koji se istaknuo osobito angažiranim radom u Planinarskom društvu Opatija, i to uređivanjem putova, dežuranjem u planinarskom domu, suradnjom u pripremi raznovrsnih društvenih publikacija, vođenjem izleta, organiziranjem aktivnosti, motiviranjem mlađih članova, planinarskom promidžbom i brojnim drugim aktivnostima. Nagrada za najbolji društveni rad u planinarskoj udruzi dodjeljuje se **Igoru Eškinji**, članu PD-a Opatija.

Najbolji dužnosnik HPS-a

Nagrada za najboljeg dužnosnika HPS-a u 2021. dodjeljuje se za uzoran rad u Komisiji za promidžbu i izdavačku djelatnost i uređivanje weba HPS-a. Uz velik osobni angažman jedne dužnosnice Saveza, u 2021. izrađen je i u rad pušten novi web HPS-a, s mnogo novih sadržaja i novih funkcionalnosti, a u rubrici »Akcije planinarskih udruga« bile su redovito najavljuvane i popraćene brojne akcije udruga članica. Izniman je doprinos hrvatskom planinarstvu i aplikacija za evidentiranje članstva, koju koristi sve više udruga, a koju je ona izradila. Nagradom za najboljeg dužnosnika HPS-a nagrađuje se **Biserka Radović**, urednica weba HPS-a i članica PD-a Viškovo.

Najbolje organizirana akcija

U kategoriji najbolje organizirane akcije nagrada se dodjeljuje društvu koje je bilo organizator i domaćin središnjega godišnjeg planinarskog okupljanja, koje je u 2021., u posebnim okolnostima, održano u Đurđevcu. Pripremu i izvedbu akcije obilježili su brojni organizacijski izazovi, a u njima je sudjelovalo nekoliko stotina planinara iz svih dijelova Hrvatske. Nagrada za najbolje organiziranu akciju u

HPS-u dodjeljuje se **Planinarskom društvu Borik, Đurđevac, za Dane hrvatskih planinara u Đurđevcu.**

Najveći doprinos planinarskoj publicistici

Izvršni odbor odlučio je u ovoj kategoriji nagraditi dosad najopsežniju knjigu o planinarstvu na području Slavonije, kojom je društvo bogate i duge tradicije na uzoran način predstavilo svoju djelatnost. Riječ je o monografiji kojom je na temelju mnoštva brižljivo i sustavno prikupljenih povijesnih podataka metodološki uzorno prikazan raznovrstan planinarski rad od 19. stoljeća do danas. Za najveći doprinos planinarskoj publicistici nagrada se dodjeljuje monografiji **125 godina HPD Bršljan-Jankovac iz Osijeka**, koju je uredila Valentina Bušić.

Najbolja web-stranica

Internetski sadržaji koje priređuje i uređuje član jednoga liburnijskoga planinarskog društva ogledni su primjer dobre i sustavne popularizacije planina i planinarstva. Taj planinarski blog sadrži kvalitetne putopise i prikaze planina u Hrvatskoj i inozemstvu, fotografije te druge korisne i zanimljive planinarske sadržaje. U 2021. najbolja je planinarska web-stranica **Planinarski blog Mirka Bjelana**, člana PD-a Knezgrad iz Lovrana.

Najbolji upravljač planinarske kuće

Najbolji upravljač planinarske kuće je dobro organizirano društvo, koje je unatoč vrlo teškim životnim okolnostima nakon razornoga potresa obnovilo i uredilo potresom oštećen planinarski objekt. Nizom radnih akcija planinari su vlastitim snagama pribavili sredstva, sanirali i obnovili svoj planinarski dom Matija Filjak na Hrastovičkoj gori. Najbolji upravljač planinarske kuće u 2021. je **HPD Zrin, Petrinja**.

Najbolja skrb o planinarskim putovima / doprinos markacističkoj djelatnosti

U novoj kategoriji godišnjih nagrada: za doprinos markacističkoj djelatnosti, Izvršni odbor HPS-a odlučio je nagraditi markacista i dužnosnika koji se i u 2021., kao i u godinama prije toga, istaknuo angažmanom u Komisiji za planinarske puteve HPS-a i u Istarskom planinarskom savezu, osobito radom na Istarskom planinarskom putu i drugim putovima u Istri. Godišnja nagrada za najveći doprinos markacističkoj djelatnosti dodjeljuje se **Vladimiru Rojniću**, članu PD-a Glas Istre, Pula.

Najbolji rad s mladima

Najboljim radom s djecom i mladima ocijenjeno je organizirano djelovanje jednoga planinarskog društva iz mjesta u podnožju planine Ivančice. U 2021. težište rada bilo je na provedbi dječje planinarske škole, bliskoj suradnji s mjesnom osnovnom školom i raznovrsnim aktivnostima koje se mogu organizirati u uvjetima epidemije. Za najbolji rad s djecom i mladima Izvršni odbor HPS-a nagrađuje **HPD Belecgrad, Belec**.

RISNJAK

Nacionalni park • National Park

Najbolji vanjski suradnik

Izvršni je odbor u ovoj kategoriji nagradio javnu ustanovu koja upravlja planinskim nacionalnim parkom i strogim rezervatom, za kvalitetnu suradnju u provedbi planinarskih aktivnosti i angažman kojemu je cilj uređenje i unaprjeđenje planinarske infrastrukture na području toga parka. Najbolji je vanjski suradnik **Javna ustanova Nacionalni park Risnjak**.

Posebno priznanje

Među raznovrsnim je aktivnostima Izvršni odbor odlučio posebnim priznanjem nagraditi vrlo važno postignuće, izvedeno u okviru Komisije za povijest planinarstva. Riječ je vrlo obimnom poslu pregledavanja i popisivanja arhivske građe o hrvatskom planinarstvu pohranjene u Samoborskom muzeju. Imajući u vidu da je spomenuta povijesna građa od posebnog interesa za Hrvatski planinarski savez i cjelokupnu planinarsku udrugu u Republici Hrvatskoj, kao i velik opseg zbirke i obimnost obavljenog posla, Izvršni odbor posebnim priznanjem nagrađuje članove koji su osobno obavili cijelovitu inventarizaciju te povijesne građe. Posebnim priznanjem Izvršnog odbora HPS-a za 2021. godinu nagrađuju se **Krunoslav Milas, Zdenko Kristijan i Darko Dömötförffy**.

Čestitamo svim nagrađenima i želimo svim planinarima mnogo planinarskih uspjeha u 2022. godini!

Biokovski izazovi

Kako smo postali »biokovski vukovi«

Kristijan Čikor, Čazma

Biokovo, ili po narodski, kako je i nama ušlo u uho, Bijakova, planina je koja se ne može lako opisati riječima. Sve riječi kojima bismo željeli opisati tu planinu, čine se nedovoljne i preskromne u odnosu na njezinu stvarnu ljepotu. Laiku koji tu planinu gleda samo kada prolazi autocestom kroz Zagoru ili kada ide »točat« noge na Makarsku rivijeru, ona djeluje tek kao ogromno stijenje, golema stjenovita barijera na putu do plave morske pučine.

Domaćim ljudima, starosjediocima, kao i istinskim planinarima, ova planina ipak predstavlja nešto mnogo, mnogo više. Oni ne skreću pogled samo tako ravnodušno s ovog uspavanog diva. Oni ga promatraju širom otvorenih očiju i maštaju o Bijakovi. Bijakova im postaje opsesija.

Darku i meni, još dok smo hodali Velebitom od Vratnika do izvora Zrmanje, Biokovo je bilo u mislima. Razmišljali smo potajno o toj planini i pitali se, postoje li sličnosti između te planine i

Velebita? Koja je planina ljepša? Koja je izazovnija? Kada će doći red na Biokovo?

Neke odgovore na gore postavljena pitanja smo znali, no nismo ih htjeli izreći na glas. Naime, možemo mi veličati Dinaru kao najvišu planinu u Hrvatskoj, diviti se i uživati u ljepotama moćnog Velebita, guštati na mnogobrojnim drugim hrvatskim planinama, no Biokovo moramo poštovati. I respektirati. Biti krajnje oprezni i trezveni kada pristupamo ovoj planini. Zato što Bijakovo ne prašta. Tako smo se barem rukovodili u pristupu Biokovu nas dvojica jer godinu dana od našeg velebitskog trenutka, došlo je konačno vrijeme i za put po Biokovu.

Plan da krenemo na Biokovo, imali smo još u proljeće ove godine, onda početkom ljeta, no problemi, obaveze i sve ono što ide uz to stalno su onemogućavali naš naum. Već smo praktički i prekrižili Biokovo za ovu godinu, dok me Darko nije iznenada početkom rujna upitao, rekao, viknuo: »Idemo li!?« Malo me zatekao, bio sam

Greben Svetog Ilije

KRISTIJAN ČIKOR

na radnom mjestu, sjećam se. Pomiclio sam »Daj me nemoj sad, kakvo Biokovo, ne da mi se...«. No prešutio sam, saslušao njegov prijedlog, pogledao kalendar na zidu ureda i kratko odgovorio: »Idemo!«

Alea iacta est!

Povratka više nije bilo. Glave smo »posložili« i »resetirali« se na tvorničke postavke. Krenula je operacija Biokovo. Nabavka opreme, planiranje rute, pribavljanje svakojakih GPS tragova, karata, iskustava pojedinih planinara, sakupljanje savjeta. Iako nam tada, u startu, to nije bila inicijalna ideja, polako nam je nadošlo da ako već uistinu idemo na Biokovo, zašto da to ne učinimo na skoro pa najteži način. Po uvjetima »Biokovskih vukova«. I tako je bilo. »Ples s vukovima« – biokovskim vukovima – mogao je započeti. Vjerojatno najekstremniji planinarski poduhvat u Hrvatskoj, iako je zimski pohod još veća ludost, mogao je započeti. Ne umanjujući naravno pri tome niti jedan drugi planinarski poduhvat u Hrvatskoj. No, prošli smo cijeli Velebit, čak i »komercijalni« »Highlander Velebit«, većinu hrvatskih planinskih vrhova i možemo to ovako usporediti. Kao da pijete čaj od kamilice i izvorni crni čaj. Jedan je blag, pitak, lagan, a drugi jak, trpak i opor.

O samom »Biokovskom vuku« nismo puno znali, no čitali smo priče. Znali smo da podrazumijeva spavanje isključivo pod vedrim nebom, hranjenje onim što poneseš, bez dopuna i dodatnog snabdijevanja, bez prekidanja rute, te da je jedina stvar koju možeš nadopunjavati – voda. Nje pak na Biokovu ima u ograničenim količinama, na rijetkim mjestima i znali smo da se to onda svodi na borbu s planinom čiju čud ni u jednom trenutku ne smiješ podcijeniti. Biokovo nije planina sklona praštanju, o čemu najbolje svjedoče kosti onih, koji su svoje živote skončali na ovoj planini, a posebice oni čije kosti još i dan danas leže sakrivene u surovim vrletima te planine.

Od ljudi koji vode cijelu priču oko »Biokovskog vuka«, a koji su se ubrzo pokazali kao naši dobročinitelji, naši »otac i majka« ovog pohoda, Eduarda i Slavenke Urlić, dvoje nevjerojatnih ljudi, vuka i vučice, saznali smo da čopor »Biokovskih vukova« od svog osnutka do

danasa, broji nešto manje od 40 članova. Saznali smo i da su tri prethodna para odustala tijekom pohoda. No, isto tako vjerovali smo u sebe, svoju mentalnu snagu, koja se u konačnici pokazala presudnim faktorom. Znali smo da želimo postati dio čopora. Vodila nas je jaka želja da Biokovo upozna nas Čazmance, Moslavce, da nas prepozna kao prijatelje i da nam dopusti da barem na trenutak vjetrovima što pušu ovom planinom, izložimo zastave našeg planinarskog društva i našeg grada. Mi nismo dolazili po lovorike i slavu. Dolazili smo živjeti Biokovo.

Mučio nas je tek jedan veliki hendikep, a to je bila činjenica da smo slabo poznavali Biokovo. Darko se nije mogao sjetiti je li uopće ikada bio тамо, a ja sam imao tek lakše uspone na Vošac i Svetog Juru, te nešto ozbiljniji, uspon na Kimet. Nedovoljno. To je nezgodna stvar jer smo sve prethodne planine koje smo ishodali na sličan način, otprije poznavali jako dobro.

U predvečerje našeg pohoda, stigli smo u Makarsku, u dom obitelji Urlić. Uz bogatu trpezu koju su nam domaćini priredili, osigurali nam carski smještaj, dobili smo i pregršt informacija iz prve ruke, od vuka i vučice, a koje će nam pomoći u našoj pustolovini.

Put smo započeli u zaselku Bartulovići, iznad Gornjih Brela, odakle kreće većina onih koji namjeravaju ishodati »Biokovskog vuka«. Srdačan pozdrav s Edom koji nas je dovezao na početnu lokaciju, fotografiranje i »ples« je mogao započeti. Da bi ples bio sigurniji, u kontaktu smo bili i s članovima HGSS-a Željkom Međurečanom i Ivanom Šakićem.

Uspon smo započeli točno u 6:30 sati, 23. rujna 2021., na 22. rođendan mog sina Mihaela, usponom u smjeru jednog od najnedostupnijih planinskih vrhova u Hrvatskoj, Šćirovcu (Miletnjaku).

Ruksaci nam ponovno teže između 20 i 25 kilograma, od čega četvrtina otpada na vodu. Privikavanje na njihovu težinu prilikom uspona, je zamorno i teško. No, ide nam. Veliku visinsku razliku treba savladati odmah prvi dan. Tih 1300 metara trebali bi biti najveći izazov prvog dana.

Staza prema Šćirovcu je zanimljiva. Šumoviti dio kroz Galijatov dolac, sve do prvog izvora na Biokovu, Grljaka, ugodan nam je za hodanje.

Krševiti vršni dio Biokova kod Svetog Jure

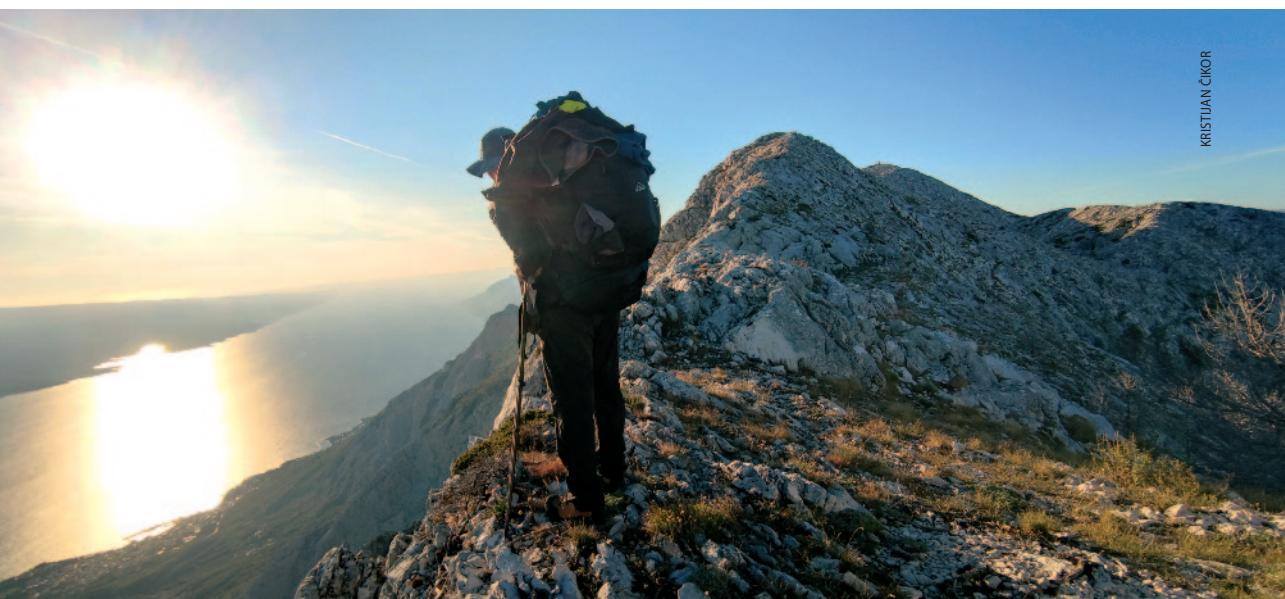
Voda na Grljaku nije nam bila neophodna, no zaželjeli smo se izvorske vode. Međutim, čudna boja na površini i iznimno mala količina vode, odvratila nas je od ideje da ju kušamo. Imali smo dosta vode na leđima. Staza u nastavku postaje sve strmija i do šipilje Pozjate, zakuhalo smo kao stari hladnjaci na Trabantu. Pozjata nas je oduševila i rashladila, tako da bez nekog većeg napora ubrzano izbijamo na područje Kale, podno Jagodnika, gdje zateknemo rastureno sklonište te golemu smeđu lokvu s vodom. U središtu lokve plutala je krepana crna ptičurina, pretpostavili smo vrana. »Pozdravili« smo se i s ovim izvorom i nastavili dalje prema prvom biokovskom vrhu na našem putu. Usput smo uočili da iza nas prema lokvi dolazi krdo krava.

Konačno, oko 13 sati, napokon stižemo na Šćirovac. Dosta poslije planiranog vremenskog roka. Na vrhu susrećemo ljubaznog Poljaka Adama, s kojim se fotografiramo i razmjjenjujemo nekoliko riječi. Nakon kraćeg zadržavanja nastavljamo put prema vrhu Svetom Iliju. Usput susrećemo mladića koji traži odbijeglu kravu s teletom. Opisujemo krdo koje smo vidjeli na Kalama, no očito da tražena krava nije u krdu. Poželjeli smo mu sreću u potrazi i nastavili dalje po, prema kazivanju mnogih, najljepšoj grebenskoj stazi u Hrvatskoj. Uistinu, to je nešto nevjerljivo!

Ovo je dio Biokova gdje je planina najuža što dodatno daje na spektakularnosti jer se u tom trenutku nalaziš na vrhu grebena čije se strme litice spuštaju s jedne strane u Zagoru, a s druge u Dalmaciju, prema Bastu. Užitak za oko.

Kao ni na Šćirovcu, ni na vrhu Svetog Ilijie nemamo vremena za dugo izležavanje. Brzo sušimo mokru odjeću, razgledavamo kapelicu i već krećemo dalje. Morali smo pozvoniti crkvenim zvonom na kapelici i zatražiti Božju naklonost na našem putovanju. Odredili smo da su cilj prvog dana Radića stanovi. To je nevjerojatno mjesto – hrvatski Machu Picchu. Nama je bitno jer je tamo izvor s najboljom vodom na Biokovu. Tako je i bilo: svježa izvorska voda, ukusna večera i prvo noćenje na Biokovu za što ljepši ulazak u drugi dan.

Jutro drugog dana krenulo je kao i prethodno. Ajde, postigli smo visinu, no isto tako krećemo se non-stop gore-dolje, s jednog stjenovitog vrha preko vrtača na drugi, pa surovim greben-skim stazama i tako unedogled. Zamorno je to, pogotovo u zvizdan kad upeče Sunce. Prolazimo vrhove Ćulica, pa nedaleko od Motike, fulamo skretanje za Veliki Šibenik (na sreću), sve tako do planinarske kuće Slobodana Ravlića na Lokvi. Tamo je prva hladovina, ali samo od zidova kuće. Do tuda je samo kamena pustinja, bez drveća.

Na rubu

Na Lokvi neugodno iznenađenje! Voda iz crpke ima intenzivan neugodan miris. Ipak ju točimo, zlu ne trebalo. Ne zadržavamo se predugo jer nema nikakvog razloga za to. Put nastavljamo grebenom prema najvišem vrhu Biokova, Svetom Juri. Nije obavezan za ovu planinarsku rutu, no nama je na putu i zadali smo sebi zadatak popeti se na vrh. To je naša »furka«. Na vrh Svetog Jure dolazimo iscrpljeni, no veseli. Posebice jer nam je raspoloženje podignula mlada Poljakinja Klaudija koja je također osiguranim putom krenula prema vrhu u kratkoj, lepršavoj haljinici. Hvala Bogu, vjetar je bio na našoj strani i otvarao nam je lijep »vidik«.

Na vrhu, ponosno razvijamo zastave našeg društva i grada. Guštamo! Jedan je cilj ostvaren. Od tamošnjeg rendžera pribavljamo po dvije coca-cole i dva ožujska piva i osjećamo se kao pobednici. Naš sljedeći cilj je vrh Vošac.

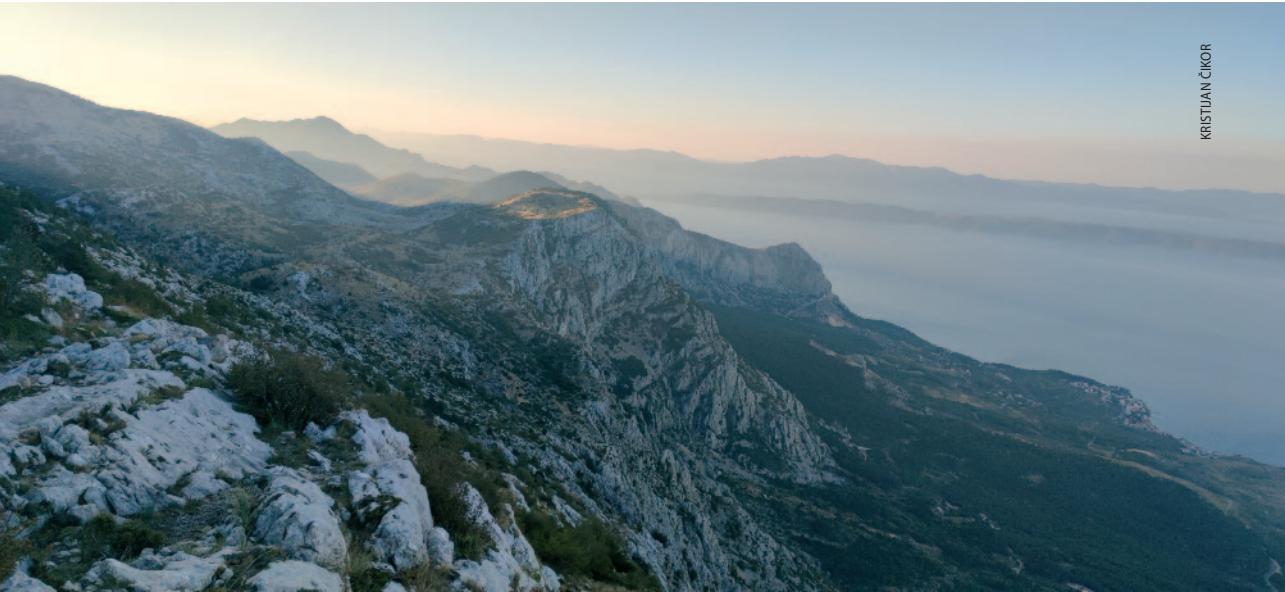
Sa Svetog Jure spuštamo se Biokovskom cestom i koristimo prednost asfalta da što prije dođemo do kuće podno Vošca. Ipak, asfalt ima i onu lošu stranu koju ubrzo osjećamo na našim tabanima. Oko 16:50 sati konačno evo nas i na Vošcu. Taj dominantan i uistinu impresivan planinski vrh strši neposredno iznad Makarske. Nešto što svakom preporučamo jer je vidik s ovog vrha fantastičan. Susrećemo mlađahni bračni par

iz Karlovca, započinjemo razgovor i oni kao iz topa ispaljuju: »A vi ste ta dvojica što hodate Biokovskog vuka? Željko Međurečan nam je rekao za vas. Eh da, smijemo vam skuhati čaj, no u kući ne smijete spavati.« Smiju se. Pridružujemo se. Odgovaramo da pozdrave Željka ali da mi nastavljamo dalje jer Vošac nije naša destinacija za noćenje. Opskrbljujemo se kvalitetnom vodom i nastavljamo dalje.

Noć odlučujemo provesti na jednom simpatičnom i lijepom mjestu, u malenoj oazi po imenu »Pod Javorom«. Pronalazimo sve što trebamo, a lokacije na kojima rasprostiremo vreće za spavanje su prave birtijaške. Darko liježe pod zid ili šank na otvorenom, a ja se zavlačim pod drveni stol... baš kao najveće pijandure. Moslavački vino-gradari bi nam za ovo odmah dali vinsku lenu i počasno članstvo.

Trećeg dana rano ujutro krećemo put Ravne vlaške i popularne Nebeske šetnice. Nismo ni znali da smo toliko blizu i hitro stižemo na Skywalk. Što reći? Uživamo, guštamo, poziramo. Svi nas gledaju s nemalim čuđenjem, no ne obaziremo se. Hvala Bogu, rano je i nema gužve. Ranojutarnji pogled prema makarskoj rivijeri je impresivan.

Nastavljamo putovanje vjerojatno najlakšom dionicom našeg puta. Prvo hodamo Biokovskom

Jutarnji vidik s Ravne vlaške prema južnom dijelu Biokova i Pelješcu

cestom do Vrata Biokova. Namjera nam je тамо popiti pivo ili нешто слично, но занимљив је одговор човјека којег тамо затекнemo. Каže: »Zaboravia san ključeve, па ћу за по ure otvriti!«. Не можеш вјеровати! Zaboravio ključeve! Ajde, главу на срећу nije. Odlazimo do predivne, камене, романтичне, капелice која нам остaje у мислима по упећатљивим глиненим пloćicama s prikazom Isusova кrižnog puta. Odande krećemo prašnjavim »bijelim« putom, napuštajući Park prirode, te ulazimo u ono što nas brine od почетка – Južno Biokovo. Na surovost ovog dijela upozoravani smo више пута из raznih izvora.

S »bijelog« puta, uz susret s првим poskokom dolazimo do skretanja за selo Šošiće. Tipično, помало zaboravljenio biokovsko selo. Onako za романтичare. Iz Šošića se kratko спуштамо prema Miočevićima kroz vrtove te izbjijamo na magistralnu cestu od Podgore prema Vrgorcu. Vruć asfalt nas прži kao piliće na раžnju, no помоći nema. Moramo to proći. Ulazimo u Rudelje i kod ljubaznih članica obitelji Brajković-Kovč, тоćimo воду.

Naš cilj je selo Brikva. Konačno, negdje oko 15 sati stižemo u Brikvu. Odmah upoznajemo jednog od najpozitivnijih likova нашег putovanja, Luju Skendera. Domaći чovјек, lovac, очигledno dobar poznavatelj ovog područja. U kraćem

разговору s Lujom upoznajemo ga s нашом »misijom« i današnjim ciljem, vrhom Sutvidom. Lujo razumije наша stremljenja no upozorava нас да smo možda мало на »knap« s vremenom. Naime, do vrha sigurno има око два и пол до три sata iz sela, а ноћ se приблиžava.

На жалост или на срећу, ne razmišljamo puno i odmah krećemo prema vrhu. Uvjereni smo da ћemo to uspjeti ријесити u kraćem roku. No, jedno je misliti, a друго je učiniti. Na Sutvid krećemo puni elana i pred samim izlaskom na greben, u žurbi po први puta činimo grešku koja ovdje skupo košta. Gubimo markacije. Dolaskom do камене kapelice, odlučujemo se kretati greben-ski, probijanjem kroz gustu, bodljikavu makiju i trnje do vrha. Umišljamo si da je vrh blizu. Ubrzo shvaćamo da nam štapovi само smetaju. Ostavljamo ih na stijeni i činimo drugu grešku. Kroz nekoliko minuta, sretno izbjijamo na нешто за што smo mislili da je vrh, kad ono, tek smo na pola grebena. Уžас! Pa do vrha još има подоста. Skačemo kao zečevi, s камена на камен и онда пуким slučajем pronalazimo markacije. Vrlo jasne i uočljive. Tek tada gledamo kartu i uviđamo svoju pogrešku.

Iscrpljeni i iscijedeni na vrh stižemoiza 18 sati, a то znači да ћemo se спуштати по mrklom mraku. Greška broj три коју иkusni planinar

nikada ne bi trebao činiti. A mi mislimo da smo iskusni. Uzimam mobitel i zovem Željka. Objasnjavam mu našu situaciju i da ako slučajno netko iz Brikve nazove HGSS da se ne zabrinjava dok god ga mi ne kontaktiramo. Smije se i kaže da sve razumije. Uglavnom, spuštamo se s vrha i polagano ulazimo u noć. Palimo naglavne svjetiljke. Sve je teže kretati se po ovom surovom terenu, skakati s kamena na kamen i pratiti markacije. Konačno silazimo na »normalnu« stazu i shvaćamo da je kapelica od koje smo junački krenuli put grebena, oko 200-300 metara iznad nas. A štapovi su negdje, tko zna gdje i moramo ih pronaći. Po mraku? Ovdje? Ludost! Predlažem da se spustimo nazad u selo i rano ujutro vratimo po štapove, no Darko inzistira da to učinimo sada. Mislim da to nećemo uspjeti učiniti po mraku, no mrska mi je pomisao da ujutro dva sata tumaram ponovo uzbrdo.

Krećemo u potragu s vrlo malim izgledima za uspjeh. Penjemo se ponovno u to bespuće i na sreću, pronalazim proklete štapove. Sreća neopisiva. Bogu hvala!

Oko 22 sata silazimo napokon u Brikvu. Lujo nas čeka i govori da zbilja nismo normalni. Kratko mu prepričavamo našu dogodovštinu, te odlazimo do nekog prastarog drveta, kuhamo večeru, slažemo šator i umorni tonemo u san. Zajedno sa seoskim »pasom« koji neumorno laje iz svog boksa. Vjerojatno zbog primamljivog mirisa dehidrirane tjestenine koju kuhamo kao *Masterchefovi*.

Četvrti dan započinje odlaskom iz Brikve i rastankom s Lujom. Dobri Lujo nas savjetuje da put nastavimo u smjeru mjesta Jovići-Mučki i Vujčići, te da dolaskom do predjela zvanog Kljenak skrenemo prema tamošnjem kamenolomu. Od kamenoloma, naglašava, treba pratiti

lijevi, novoizgrađeni »bijeli« put koji će nas odvesti do nekih 1:45 sati od vrha Sokolića. Još nam nudi i prijevoz da bez veze ne tumaramo do kamenoloma po asfaltu, no mi želimo pošteno odigrati ovu »utakmicu«. Zahvaljujemo mu na svemu i odlazimo iz Brikve. Nadamo se da ćemo imati prilike još se susresti s ovim čovjekom i zahvaliti mu na svemu.

Ponovno tabanjanje po asfaltu nije nam ugodno, no nailazimo na skromnu seosku birtiju i tu kupujemo pivo, kavu i coca-colu. Čisti hedonizam. Kao gradska »špica«.

Tako ubrzo stižemo i pred kamenolom o kojem nam je govorio Lujo. Odmah krećemo lijevo, put »bijele ceste«, no ovdje činimo kardinalnu grešku jer više vjerujemo aplikaciji na mobitelu nego Lujinoj uputi. Aplikacija nam govorи da moramo udesno, prema napuštenom selu Naglani. Osim ruševnih kamenih kuća i

opasnih, poluotvorenih, golemih šterni za vodu, međutim, ne nalazimo ništa. Ne izgleda obećavajuće. Posebice jer se kontinuirano udaljavamo u desno od vrha Sokolića. Nastavljamo sada po karti, tražeći put iz smjera sela Jovići-Mučki, no naravno da ne nalazimo apsolutno ništa. Pratimo tu nekakvu čudnu stazu, pomalo imaginarnu i više je nego jasno da Sokolić ostaje suviše lijevo od nas. Nakon nekoliko sati, odnosno oko 14 sati izbjijamo pred prekrasnu kamenu kapelicu Svetog Ante. U blizini bi trebala biti staza koja sada obilazi vrh Sokolić, no gotovo sat vremena gubimo tražeći ju. Ne nalazimo ništa. Postajemo frustrirani. Izgubili smo previše vremena vjerujući aplikacijama, a ne domaćim ljudima. Greška!

Darko tada odlučuje da na vrh Sokolić krenemo grebenom. Ne znam ni sam što da činimo i krećemo u Pakao. Sunce prži nemilice, staza ne postoji, bodljikavi grmovi, gusta

KRISTJAN ĆIKOR

makija, oštре i opasne stijene naše kretanje s teškim ruksacima na leđima pretvaraju u samoubilačku misiju. Svaki korak je potencijalna pogibelj. Teškom mukom, izgrebeni, iscrpljeni, iscijedeni, 15-ak minuta prije 17 sati dolazimo na vrh Sokolić. Znači, od kapelice do vrha skoro pa dva i pol sata. Užas! No pravi Pakao ovog četvrtog dana ustvari tek počinje...

Iscrpljeni na velikoj vrućini, s teškim teretom na leđima uz stalnu borbu oko zaliha vode, na Sokoliću se ne zadržavamo predugo jer slijedi spuštanje grebenom. Ovaj put idemo po markacijama. Kako se približava noć, pogledom tražimo lokaciju gdje ćemo noćiti. Međutim ovdje nema niti kvadratnog metra ravnog prostora. Svuda su šiljate stijene. Ubrzavam i Darko posustaje iza mene. Kažem da idem potražiti neku lokaciju za noćenje. Ubrzo nailazim na raskrije planinarskih staza, a u blizini je nekakva kamena građevina, kao humka od kamena. Uz nju ima mjesta za šator. Odlično! Vičem Darku da sam pronašao dobru lokaciju i skidam bremeniti ruksak. U tom trenutku učinilo mi se da čujem jauk. Potom tišinu.

Pozivam Darka, no ne odgovara na moje pozive. Pozivam ponovno i krećem prema njemu. Već iz daljine uočavam da nešto nije u redu. Darko leži na stijenama, nekako naopačke, no miče se

i kaže da je pao. Povlačim ga za ruksak, on sjeda na stijenu, na glavi mu je »buff«. No lice mu je prekriveno krvljtu, a kompletan »buff« natopljen istom, kao i gornji dio majice. Ruke su mu krvave. Šokira me ovo što vidim. Pitam ga kako je, što se dogodilo, a on odgovara da je štapom promašio kamen prilikom oslanjanja, izgubio ravnotežu i pao na glavu te valjda udario glavom u stijenu. Ne sjeća se baš točno jer misli da je izgubio svijest na nekoliko trenutaka. Pitam ga je li uopće sposoban hodati, na što odgovara potvrđno. Uzimam od njega ruksak i polagano hodamo još tih prokletih pedesetak metara do mjesta za šator. Odbacujem ruksak, Darko sjeda i naslanja se na onu kamenu građevinu, te vadim i svoju i njegovu prvu pomoć iz ruksaka. Da vidimo sada što imamo i kakva je uopće ozljeda. »Trenutak istine«. Skidamo »buff« s glave, a na bočnom dijelu, iznad desnog uha, uočavam rasjekotinu kože od nekih 5-6 centimetara. Ne izgleda nimalo obećavajuće. Na sreću rana više ne krvari. Vode imamo ionako malo, te koristimo minimum minimuma za ispiranje rane, a krv po licu i tijelu brišemo vlažnim maramicama. Darko kaže da mu se vid muti i to nikako nije dobar znak. Upućuje na traumu tj. minimalno »potres« mozga. Desetak sekundi kasnije, shvaćamo da Darko nema naočale, tražimo ih po odjeći i pronalazimo. Darko ih stavlja na oči i

Vrh Sutvida kod Živogošća

Sokolić na Drveničkim stinama (u daljini Sutvid)

»Aleluja! Vid mu se popravlja! Valjda nije potres mozga. Smijemo se.

Krećemo sa sanacijom »štete«. Iako ova rana traži obavezno šivanje, nekako mu spajam razdvojenu kožu, stavljam sterilnu gazu i malenu kompresu te zamatan ranu. Imamo nekakav sprej za rane i propolis s alkoholom no ništa ne stavljamo. Za sada. U ovim trenucima kroz glavu mi prolaze svi oni »dosadni« sati prve pomoći koju sam prolazio kroz tečajeve i edukacije u HGSS-u i do neba sam zahvalan svim onim instruktorma na prenesenom znanju.

Nakon sanacije rane i pripreme mjesta za noćenje, uz lagantu večeru, zovem kolegicu Adelu iz HGSS Stanice Bjelovar, inače anesteziologinju i opisujem joj što se dogodilo, te pitam na koje simptome da pazimo u slučaju da se situacija s ozljedom počne komplikirati. Objašnjava mi na što da pazimo no isto tako da bi bilo dobro spustiti se negdje u civilizaciju u slučaju da dođe do komplikacija. Zahvaljujem Adeli i Darku prepričavam razgovor s Adelom. Kaže mi da se osjeća dobro i da nema potrebe da se sada spuštamo s planine. Obojici nam je jasno da će ovo biti duga, mračna i mučna noć, puna neizvjesnosti. Naredni sati su nam prijelomni. Ili odustajemo ili nastavljamo.

Tijekom noći na Drveničkim stinama, nekoliko puta smo se budili. Na sreću sve je bilo u redu. Razmišljaj i ponavljam u sebi »Biokovo nas je doslovno sažvakalo i ispljunulo proteklog dana«.

Budimo se ujutro »kao novi«. Situacija s vodom nije nam bajna i prvo donosimo plan da se ja spustim u Selo iznad Drvenika i pribavim vodu, vratim nazad i da onda nastavimo put Šapašnika i Ljupče. No, zabrinjava nas stanje sa sinoćnjom ozljedom. Što ako se situacija pogorša ili rana inficira? Bit ćemo daleko od civilizacije i možda ćemo trebati pomoći HGSS-a. Previše toga je na kocki. Odlučujemo da se zajedno

Ozljeda

spustimo do Sela iznad Drvenika i nastavimo putom Via Adriatice. Tako i činimo. Spuštamo se u Selo iznad Drvenika i ovdje odmah susrećemo simpatičnog gospodina koji nam daje vodu. Zalihe punimo do vrha jer nas upozorava da u selima podno Biokova vlada nestaćica vode. Kiša nije padala od mjeseca svibnja. Prepričavamo mu naše dogodovštine, a on ponavlja kao i mnogi da nismo normalni, no kako je njegova kuća tik uz uspon na Drveničke stine i Sokolić, prepričava kakvih je sve »luđaka« ovdje susreo i tko mu sve prolazi tik uz kućni prag. Jedan od njih preminuo mu je u dvorištu od iscrpljenosti i dehidracije. On gore ne ide, nema što tražiti, no upozorava sve koji kreću gore da idu na krajnje opasno područje. Neki poslušaju, neki ne. Neki se vrate, a neke vradi HGSS. Rastajemo se s ljubaznim domaćinom i krećemo dalje.

Ispod nas ostaju Drvenik, Zaostrog, Brist i Gradac. U Srida Selu nas još jedan ljubazan mještanin upućuje na fantastičnu česmu. Samo što se ne kupamo u njoj. Odlučujemo ovdje i ručati, skuhati dehidriranu deliciju, tjesteninu s nekim ukusnim sosom. No ono što nam zvuči kao milozvučna simfonija je ustvari zvuk vode iz česme. Koliko nam je to falilo! Međutim, lijepi trenuci brzo prolaze i ubrzo nastavljamo dalje, te oko 16 sati konačno dolazimo u zaselak Miljačići iznad mjesta Gradca. Odavde odlučujemo izvesti uspon prema Svetom Paškalu i Svetom Iliju,

odnosno otici do nove planinarske kuće »Adrion« na predjelu Vrtiljke i tamo prespavati za zadnji dan.

Uspon ide prvo šumskom, a potom zavojitom kamenom stazom, sve do u kamenu uklesane, građene kapelice s likom Gospe. Do ove kapelice stižemo neposredno prije 17 sati i sada moramo odlučiti hoćemo li do skloništa »Adrion« i cisterni s vodom ili ćemo u drugom smjeru. Darko je rekao da ćemo izgubiti previše vremena ako idemo do skloništa i želi da krenemo prema Sv. Paškalu. Nisam s time previše sretan i tražim od njega da mi da 15-ak minuta fore, da odem bez ruksaka pogledati je li sklonište u blizini, a ako nije da onda idemo na vrh Sveti Paškal. Budući da sam žurio, vjerojatno sam negdje promašio markacije za sklonište, tako da sam izbio na prijevoj odakle sam u daljinu ugledao selo Grnčenik. Odlučujem vratiti se do Darka. Problem je bio što smo kod sebe imali 3-4 litre vode, a čekao nas je prvo uspon na Sveti Paškal, pa onda uspon na Svetog Iliju i spust prema magistrali i Baćini. Uglavnom, dosta sati hoda, noć, a vode minimalno.

Usprkos tome krećemo put Svetog Paškala i između 18 i 19 sati izbijamo na vrh. Tada smo usmjerili pogled unazad i vidjeli sklonište »Adrion«. Nalazilo se nedaleko od mjesta gdje smo se prije sat vremena nalazili i diskutirali što ćemo i kamo ćemo. Na žalost, sada je prekasno. Složili smo šator, slabo večerali, još manje pili i krenuli na spavanje.

Kako bi Biokovo pokazalo da još nije od nas diglo ruke, iz pravca sjevera prema nama su uz zvuk grmljavine stigli kišni oblaci s vjetrom. Vjerojatno su to prvi oblaci nakon nekoliko mjeseci. Baš noćas. Baš sada. Nevjerojatno. S vjetrom koji je šamarao naš šator, a šator je šamarao nas. S grmljavom, a mi na vrhu kao gromobran. Neprocjenjivo. Ipak, zaspali smo.

Jutro šestog dana stiglo je kao osvježenje. Kiša se ispadala i natopila zemlju i mnogobrojno stijenje, a u mnogim stijenama koje su imale izgled zdjelice, bila su lokve s vodom. Bilo je vrijeme da iskušamo onu »Lifestraw« cjevčicu. Počeli smo sa svake stijene halapljivo isipijati vodu. Ukrzo više nismo koristili ni cjevčicu već

KRISTIJAN CIKOR

Nas dvojica u najvećem planinarskom izazovu u životu

Na jugoistočnom dijelu Biokova

smo pili direktno iz lokvi. Koji hedonizam. Voda više nije bila problem.

Uspon na zadnji biokovski vrh, Svetog Iliju odradili smo rutinski, s oduševljenjem. U 8 sati konačno smo s vrha Svetog Ilije promatrali Baćinska jezera, Neretvu, Ploče, Pelješac, Gradac i magistralu. Kraj našeg putovanja. Krenulo je javljanje svima da smo skoro na kraju puta.

No kako to najčešće biva kada razum staviš u ruksak, a razmišljaš »guzicom«, za nepunih pet minuta silaska uspjeli smo ponovno izgubiti markacije od Svetog Ilije prema jami Ričevici i otisli nekuda previše udesno. Krenula je salva psovki, bijes, frustracija i pitanja: »Pa zar opet!?«. I sada, umjesto da se vratimo natrag, što smo uvijek činili, mi po tim stijenama, granju, makiji, gdje nemaš pojma što ti donosi narednih nekoliko metara, uporno nastavljamo kretati se sada blago ulijevo, pa potom opet udesno i jednostavno sve više odlaziti u kameno bespuće. A to zna biti pogubno. Nekako, ali uistinu teškom mukom, konačno, izgrebeni i izbijani od ovog spusta, više na mišiće i snagu nego na golu logiku, dolazimo u napušteno selo Poca, a potom kozjim stazama napokon izbijamo na »bijelu« cestu i u 11:05 sati na magistralnu cestu nedaleko naselja Rudine.

Konačno kraj.

Emocionalno i fizički potpuno ispraznjeni, psujemo, pa zavijamo, pa pjevamo, pa plešemo i na kraju plačemo. Obojica. Kao mala djeca. Biokovo nas je pobijedilo. Nadvladalo. Rekao sam već ranije, Biokovo nas je sažvakalo i ispljunulo. Doslovno.

Uspjeli smo, no ne osjećamo neku radost u tom trenutku. Ovo nikada nismo doživjeli. Ne znamo koji je naš sljedeći cilj. Nismo u stanju razmišljati. Želimo samo ići kući, svojim obiteljima. Darko svojoj supruzi Gogi koja ima rođendan i svoj djeci, a ja svojoj obitelji, supruzi, djeci, ocu i majci koja je u međuvremenu oboljela od covida. Mislim na nju.

Edo dolazi po nas i donosi nam osvježenje. Pivo. Edo »Spasitelj«. Slavenka nas čeka u Makarskoj s ručkom za careve. Slavenka »Blažena«. Uručuju nam svečano značke br. 39 i br. 40. Postali smo dio čopora »Biokovskih vukova«. Mislim da smo zasluzili.¹

¹ Hvala Eduardu i Slavenki Urić, Željku Medurečanu, Ivanu Šakiću, Anni Mareschovoj, Borisu Davčevu, Željku Vinkoviću, Kruni Popoviću, Adeli Ušanović Starčević, Draženu Puligu, obitelji Brajković-Kovčo, Luji Skenderu... Hvala i mom ocu koji je iznenada preminuo nedugo nakon našeg biokovskog podviga, a koji me učinio čovjekom kakav jesam. Hvala ti, ocе!

Svi putovi vode na Medvedgrad!

Iskustvo iz novouređenog Centra za posjetitelje Medvedgrad

Josip Antić, Zagreb

Na koju god stranu Medvednice da krenete nakon posjeta novootvorenom Centru za posjetitelje Parka prirode na Medvedgradu, planinu koju mislite da poznajete doživjet ćete na potpuno nov način.

Subotom ujutro idem na breg. Tako tepam Medvednici i nadam se da se kao planina od glasa i stasa ne ljuti. U toj privrženosti nisam sam, dok se penjem, srećem mnoštvo Medvednjaka. Najvećim dijelom to su izletnici cipelcugom, ali ima ih svih dobi, na dvama i četirima kotačima, a nađe se i ovakvih poput mene – *trail* trkača.

Planinari Medvednicu doživljavaju tiho i pomno, mi u tenisicama nešto brže, ali u toj brzini svaki je korak, svaki nagib drugačiji. Kad po njoj trčiš, svaki mišić, svaki živac planinu doživljava nanovo drugačije.

Prijestolnica planine

Planinarski put kojim danas idem vodi od šestinskoškoga groblja stazom Miroslavcem do Kraljičina zdenca pa dalje preko Grafičara do Sljemena i vidika koji se prostire sve do Triglava. Na povratku čuvam šećer za kraj – utvrdu Medvedgrad.

Utvrda Medvedgrad na Malom Plazuru (593 m)

ALAN ČAPLAR

Čudesna šuma

Znamo se još od dana kad je bila reliquiae reliquiarum staroga velikaškog burga, potresena i razrušena, ali odnedavno, od 22. listopada 2021. – pošto je rekonstruirana i otkad je u njoj uređen Centar za posjetitelje – opet je ono što je bila, prijestolnica svoje gore. Ako to dugo nije bilo tako, sad jest – sad sve staze opet vode na Medvedgrad.

Na njegovu kapiju na vrhu Maloga Plazura stižem točno u 9 sati, kad otvaraju vrata; iza mene je desetak kilometara čistoga šumskog užitka, što uzbrdo, što nizbrdo. Pun šume, rukujem se s Andreom Kostelić, svojevrsnom šumskom ambasadoricom, voditeljicom Odjela za promociju i interpretaciju Parka prirode Medvednica. Uvodi me u utvrdu, otvara vrata Južne kule i pušta me – s onu stranu Kraljevstva drevnih šuma.

Skok iz šume u šumu

Skok iz zbiljske šume u imaginarnu omogućuje zaigrana zidna ilustracija Tomislava Tomića. Andrea kaže kako podsjeća na jednu od važnih karakteristika srednjovjekovnog stila u umjetnosti – horror vacui ili strah od neispunjeno

prostora. Zastanem na trenutak u njemu, a onda s pomoću multimedijskih pomagala aktiviram život. Prazan se prostor galerije puni, s tla, s grana, s neba, iz začarane šume iskaču stanovnici pored kojih prođem, a često ih i ne uočim. Ruka sama leti u želji da se oko susretne s drugim životinjskim vrstama koje obitavaju u šumama Medvednice. Kad se pojave, one se oglase, u trenutku oslikan hol Južne kule odjekuje zbiljskim praćanjem, škljocanjem, kriještanjem, šuljanjem. Nacrtana šuma postaje ništa manje živa od one čije tlo nosim na tenisicama. Dapače, ovakva je još intenzivnija. U njezinom je središtu ekran za kojim možete ostati koliko vam drago; nudi obilje podataka koji vas vode prema pravoj kušnji – kvizu koji propituje koliko poznajete Medvednicu.

Nije da se hvalim, moglo je i bolje, od 10 pitanja točno sam odgovorio na osam, zabucao sam s pitanjem o starosti Tise na Krumpirištu, pomladio sam je za 700 godina, jer »tek« joj je 1000. Drugi put ću joj se dublje pokloniti, a Slanom potoku ispričati, jer sam ga previdio. Ipak, priznali su mi minuli rad – dodijeliše mi titulu iskusnog poznavatelja Medvednice.

Suvremena izložba u srednjovjekovnom dvoru

Šuma je prva od triju stalnih multimedijskih muzejskih izložaba, koje, svaka na svoj način, osvještavaju previranja prirodne i kulturne baštine. Iako govore različitim medijskim jezicima, one streme istom cilju, želete pridonijeti informativnijem i intenzivnijem doživljaju prožimanja prirode i čovjeka te nadahnuti svakoga da tu povezanost što smislenije živi u vlastitom životu. Čine to stalno se obraćajući tijelu i duhu. Poput šume, ne dopuštaju pasivnost.

Stube prema gornjoj etaži pričaju priču o majci sveg drveća – na Medvednici najzastupljenijoj – bukvi. Osim nje, tu je priča o 12 šumskih zajednica, koje na našoj gori pokrívaju 81 posto površine. Tu su i četiri orhideje iliti kokice i njihova četiri ljubavnika, oprasivača, kukca – palčice, mušice, pčelice i bumbari. I taj eksponat poziva na interakciju, dodirnite kukca – oprasili ste biljku, pokrenuli ste novi ciklus šumskoga života.

Inicijacija Medvedgrađanina

Nekoliko stuba dalje, na gornjoj platformi kule, dočekuju me nove začudnosti, ovaj put priroda je zaigrana s ljudskom imaginacijom, u koju vas pogura povik: »Prste k sebi! Naj to dirati!«

To progovara Crni gavran, ptica pratilica Crne kraljice, legendarne vladarice Medvedgrada. Oko njega poslagane su priče i rekviziti suživota čovjeka i planine.

Zanimaju li vas likarije, kliknite na njih – mene su poučile svojstvima meda od maslačka. Od starih mudrosti, uputili su me na srednjovjekovnu knjigu o bračnim savjetima, za čiju mi

je potpunu primjenu još samo potrebno znanje glagoljice. Za kraj, dobio sam i recept za varivo od koprive. U istoj je sobi i gatara Bara, proriče sudbinu iz dlana kazujući vam tko ste bili kad ste u nekom od davnih života bili stanovnik Medvedgrada.

»Ti si prije mnogo stoljeća«, kaže mi Bara, »bio Giovanni Fiorentinac, dijak trubadur.« Pjevalo je Crnoj kraljici, skoro ga je snubila u postelju, al' je pobjegao čuvši da njeni ljubavnici završavaju tako da ih, kad joj dosade, hitne preko prozora kule. Ako ne vjerujete, imam potvrdu – suvenir koji je izdala coprnica Bara, s pečatom Parka prirode. Koju god vam ulogu dodijeli, na dobitku ste – tom ste duhovitom, interaktivnom inicijacijom, u duhu, na osoban način, zauvijek povezani s Medvedgradom i planinom. Postali ste Medvedgrađanin.

Vidik od 360 stupnjeva

S koje su visine nesretni dečki padali, postane vam jasno na vrhu kule, odakle s dviju promatračkih točaka možete kroz infoskop uživati u panoramskom vidiku i saznati koliko su udaljene neke od najpoznatijih atrakcija grada Zagreba. Silazak me pak uputio na osobe koje su bile presudne za nastanak i život Medvedgrada, od utemeljitelja, biskupa Filipa iz 13. stoljeća, preko vladara Žigmunda Luksemburškog i žene mu Barbare Celjske, rečene Crne kraljice, do Stjepana Gregorijanca, posljednjeg stanovnika utvrde, koju je njegova obitelj morala napustiti nakon potresa 1590.

Susreo sam viteza u oklopu, a vrteći kolo od sudbine saznao pravila igre ondašnjih društvenih slojeva: kraljeva, vlastelina, vitezova i kmetova. Potonji su plaćali dvjema stranama, vlastelinu daču, a vitezu za zaštitu.

Južna branič-kula povezat će vas s Medvednicom još jednom izložbom – u podrumu će ispričati nekoliko milijardi godina staru geološku priču o planini, od doba kad je bila pod morem i kad se oko nje šuljao podsusedski kit, preko vremena kad je bila otok na panonskoj rivijeri, sve dok nije postala planina. Tu je i priča o šišmišima iz špilje Veternice! Koliko anatomske nalikuju čovjeku, osvijedočio sam se s pomoću multimedije i doznao kako bih izgledao kao naglavce obješen noćni letač. Podrum vas

poziva i da s pomoću interaktivne makete stijene iskušate medvednički kamen i doznate od kojeg su medvedničkog temelja izgrađeni zvonici zagrebačke katedrale.

Tim za dom slavlja

Kad nakon sat vremena iziđem iz Južne kule, shvaćam da sam isprobao samo jednu od brojnih imaginarnih staza što ih izložbe nude. Da bih oprobao veći dio, kaže mi Andrea, trebalo bi mi barem tri dana. U tome je Centar poput šume, naša osobnost pronalazi svoju stazu, preko nje istražuje druge, stječući sve cjelovitiju sliku. A tek smo istražili pola Medvedgrada, valja nam preko dvorišta – u zapadni, rezidencijalni dio.

Tad u predahu osvještavam kako uživam u jednom od najopsežnijih domaćih interpretacijskih zahvata u autentičan i jedinstven prostor. Stara utvrda uistinu je prenamijenjena u neku vrstu doma za slavljenje vrijednosti gore čije životne vibracije Medvedgrad dijeli od svojih prvih dana.

Centar za posjetitelje Medvedgrad

DAMIR ŽIŽIĆ

U Malom palasu Centra susrećem nove senzacije iz velikoga kolektivnog imaginarija i života ljudi planine.

Eksplozija veza i značenja

U Kazalištu sjena, putem animacije, susrećem se s coprnicama, vilama i Crnom kraljicom. U drugoj prostoriji prava je srednjovjekovna smočnica. Ne samo što sam ogladnio doznajući što su jeli stari Medvedgrađani, nego sam dobio i recept.

U Velikom palasu, u kojem je i suvenirnica, još je jedno sažimajuće iskustvo. Prethodne izložbe budile su sva čula, nudeći fragmentiran, snažan doživljaj, a ova izložba sažima povijest Medvedgrada, njegove brege, udoline, vrhove i zbiljske situacije ljudi koji su ga u turbulentnim vremenima nastanjivali. I ona potiče interaktivan i osoban doživljaj za koji nikad ne znaš kamo će te odvesti, čemu poučiti i na koji način nadahnuti.

Središnje je mjesto maketa utvrde, na koju se s pomoću tehnologije 3D mappinga projiciraju

Centar za posjetitelje Medvedgrad

Sav taj velik posao uređenja Centra za posjetitelje bio bi nemoguć bez dugotrajnoga, promišljenoga i predanoga timskog rada. Koautori stalnih postava Centra potvrđene su tvrtke hrvatskih kreativnih industrija. Interpretaciju baštine i muzeološki koncept potpisuju Muze d.o.o., a likovno oblikovanje Clinica Studio d.o.o. za područje produkt dizajna, Šesnić&Turković d.o.o. za grafički dizajn, Revolucija dizajna d.o.o. za dizajn IT-a i multimedije, Kultura d.o.o. za dizajn rasvjete te produkt dizajner i dizajner interijera Filip Gordon Frank. Na razvoju sadržaja izložbe radio je niz cijenjenih hrvatskih umjetnika, fotografa, ilustratora, pisaca, maketara i drugih kreativaca.

Taj kulturno-istorijski pothvat sufinancirala je Europska unija, a ostatak troškova Park prirode Medvednica i Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja.

Za posjet Medvedgradu potrebna je prethodna najava i rezervacija, i za pojedince i za grupe, putem elektroničke adrese info@pp-medvednica.hr. Rezervacija je važeća samo uz zaprimljenu potvrdu rezervacije. Zbog prihvavnoga kapaciteta Centra i radi poštivanja epidemioloških mjera u zatvorenom prostoru, broj posjetitelja je ograničen. Radno je vrijeme Centra od 9 do 16 sati (svakim danom, osim ponedjeljkom). Ulasci su svaki puni sat, a posljednji ulazak je u 14:30 h. Ulaz se naplaćuje, a cjenik je dostupan na web-stranici <https://www.pp-medvednica.hr/o-nama/cjenik/>.

NIKOLA ŽELMANOVIC

različite faze gradnje i razvoja, od početaka do danas. Sa strane, pomicanje ekrana preko zidnih ilustracija presjeka Medvednice osobito je dojmljivo jer nas upućuje na susrete s povijesnim procesima i planinom u njima.

Kad se na izlasku suočavam s velikim kliznim ekranom koji nudi staze povratka u zbiljsku šumu, mogu birati: hoću li do starog rudnika gdje su Zrinski kopali srebro, do šipilje Vaternice ili drugamo. Na koju god stranu da krenem, Medvednica će nakon ovog boravka biti puna novih značenja, veza i podsjetnika da je svaki korak na njoj ne samo intenzivan susret i slavljenje vrijednosti prirodne i kulturne baštine, nego i da treba uvijek biti u službi njezine zaštite.

To potonje, čini mi se, zajedničko je streljene svih izložbi Centra. Razmišljam o tome dok na parkiralištu, slažući opremu, provjeravam jesu li moje stope jedino što sam ostavio u šumi. Jesam li svoje smeće ponio sa sobom. Siguran sam, planina i djelatnici Parka prirode bili bi zahvalni da smo ja i stotinjak drugih Medvednjaka što su se taj čas spustili do Šestina tako postupili.

Maketa Medvedgrada

Vidici »AB-BA« u manje poznatim dijelovima Velebita

dr. Raul Horvat, Zagreb

Uspnete li se, primjerice, na vrh Velikog Zavižana (točku A), možda će vam pozornost privući rastrgan vrh Gromovače (točka B) 3,5 km južnije, pa ćete se poželjeti popeti i na nj. Kad to učinite, čak i ako niste osobito dobar poznavatelj Velebita, vrlo ćete lako prepoznati točku A, na kojoj ste stajali koji sat prije. No ako su točke A i B puno više razmaknute u prostoru, tada prepoznavanje, ovisno o konfiguraciji terena između dviju točaka i kutu pod kojim gledate točku A, može potrajati neko vrijeme. Vidiku je potrebno neko vrijeme da se »slegne« i tek onda počinje prepoznavanje.

Pogled s Babina vrha (1744 m) na trupinu Velebita i Bunovac

Kao dugogodišnji istraživač nepristupačnih dijelova Velebita, tu sam »metodu« primijenio mnogo puta pri istraživanju nepoznatog terena: dolazak do točke A, vizualni kontakt s točkom B, probijanje do točke B (obično po načelu »kako znaš i umiješ«) i nakraju pogled unatrag na prijeden put i točku A. Takav način istraživanja omogućuje vam lakše upoznavanje s nepoznatim terenom, kojem poslije možete pristupati iz raznih smjerova i bez ikakvih vizualnih kontakata i orijentira. U svojoj kolekciji fotografija iz velebitskih kutaka u koje planinari rijetko zalaze našao sam mnoga takvih vidika AB-BA. Naime,

Pogled na Golić (1528 m) s Visibabe

Pogled na Visibabu s Golića (1528 m)

»Igra« vidicima AB-BA može postupno podići vašu razinu samopouzdanja dok se krećete planinom, ali i proširiti vaše obzorje. Ali baš kao i svemu ostalom, i tome treba pristupiti s oprezom, dobro unaprijed planirati pohode, uvijek u skladu sa svojim sklonostima i mogućnostima

s vremenom je ta aktivnost počela sve više preraštati u neku vrstu igre, pa čak i strasti.

Napomenimo da točke A i B ne moraju biti vrhovi, već mogu biti bilo koja druga obilježja krajobraza, kao što su grebeni, dolci, otvori špilja, usjeci, klanci, prijevoji i slično. Kad ostvarite vidik AB, točka B može vas se toliko dojmiti da ćete samome sebi reći – moram otići onamo. Ako su točke A i B međusobno previše udaljene ili ako je između njih nepristupačan teren, vidike AB i BA možda nećete moći ostvariti u jednom danu ili će to zahtijevati bivakiranje na terenu. Posebno je zanimljiv slučaj kad je točka B otkriće, tj. kad je nešto što ne očekujete da ćete vidjeti na tome mjestu.

U ovom ću prikazu obraditi šest vidika AB-BA, a razvrstat ću ih u tri kategorije. Prva je kategorija samo za iskusne planinare i one koji imaju sklonost istraživačkom planinarstvu. Druga bi kategorija mogla biti zanimljiva i prosječnim planinarama, ako imaju barem malo pustolovnog duha. Naime, u toj je kategoriji barem jedna od točaka A ili B na markiranom putu ili blizu njega. Opširnije ću opisati kako najlakše doći do točaka A i B te obilježja terena oko njih i između njih. Smatrate li da nije vrijedno truda, predlažem da

najprije pogledate fotografije, a tek potom donešete zaključak. Treća je kategorija najzanimljivija jer su drugi planinari ostvarili vidik AB, ali zbog raznih razloga (nedostatka vremena, nesnalazeњa, nepristupačnog terena) nisu uspjeli ostvariti BA. U tom bih slučaju najprije ponovio njihov AB, a potom ostvario i BA. Iz te ću kategorije iscrpnije opisati slučaj kad je točka B bila otkriće.

Za prvi primjer vidika AB-BA izabrao sam prostranu, šumovitu zaravan s ličke strane Badnja i grebena Golovrhe na južnom Velebitu. Dobra je vijest za sve planinare koji su zaželjeli planinariti i istraživati u tom području da je napokon na stranici <https://misportal.hcr.hr/> velik dio toga područja i službeno uklonjen s popisa minskih sumnjivih područja. Iako je kretanje tim prostorom potpuno sigurno, ulazak u nj ipak treba planirati s velebitske strane, budući da postoji još nekoliko »crvenih« točaka u nižim dijelovima, povrh Čitluka i Počitelja. Da bismo ovladali tim područjem, potrebno je u njemu naći istaknutu točku B, s koje onda možete vizualno planirati daljnje kretanje. U spomenutom području postoji samo jedna takva točka, a to je ujedno i najviši vrh toga dijela Velebita – Golić (1528 m), oko 1,3 km sjeverno od Badnja. S njegova travnatog

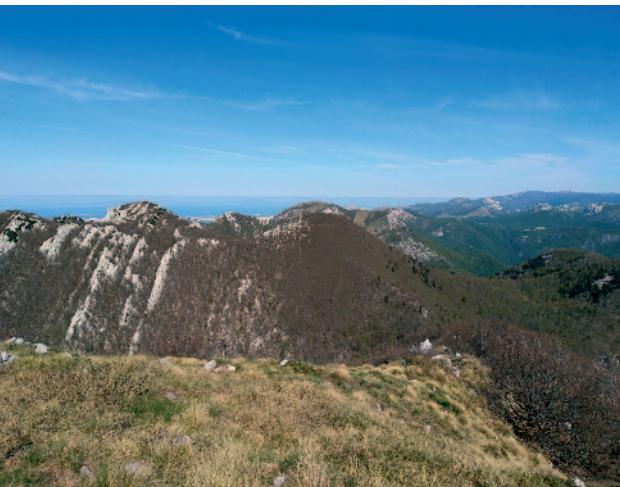
bila puca nesmetan vidik na sve strane. U skladu s uvjetom da tom području pristupamo s velebitske strane, potrebno je na grebenu od Badnja do Golovrha pronaći istaknutu točku A, s koje onda možemo najlakše dohvatići vrh Golića.

Sam vrh Badnja, zbog rasjeda na grebenu zapadno od vrha i velikih strmina, nije prikladan za takav pohod, baš kao ni greben Golovrha, koji je k tome još i prilično udaljen od Golića. Izbor pada na osamljen, čunjast vrh Visibabu (oko 1600 m), koji se nalazi na potezu Badanj – Golovrhe. Zapadnom padinom Visibabe prolazi stari put iz Počitelja, a šumovito-kamenita vrtača Velika Čelakuša dijeli taj vrh od grebena Golovrhe. Nema druge, nego sa sredine Javornika strmim usponom pored jame Golubnjače kroz kržljavu šumu na vrh Visibabe. Na vrhu pogledom ostvarujemo kontakt AB s travnatim vrhom Golića. Kratkim silaskom grebenom u smjeru Badnja, pa okretom prema Goliću te probijanjem kroz nisku bukovu šumu već hvatamo južnu padinu Golića. Ondje smo već u visokoj bukovoj šumi i pored velikoga kaljužišta izlazimo na travnat hrbat. Pogled unatrag na prijeđen put i vrh Visibabe, snimak BA, i to je to. Kad ste osvojili Golić, cijeli je taj dio Velebita pod vašom kontrolom. S njegova vrha možete, na primjer, vrlo lako sići do difuznoga i razgranatog izvora južno od dolca Šrapnjače. Da ste do tog izvora pokušali doći nekom drugom trasom, vjerojatno biste se pogubili u nepreglednom šumskom prostranstvu

bez vidika. Podroban opis cijelog tog područja ponudit će uskoro Hrvatskom planinaru.

Za drugi primjer vidika AB-BA u nepriступačnim dijelovima Velebita izabrao sam dva vrha s kopnene strane Ramina korita, Otrvni vrh (1411 m) i Goli vrh (1449 m). Oba pružaju nenadmašne vidike sa svojih travnatih glavica. S Golog vrha osobit je vidik na Brušane i Ličko polje te na dio kopnene strane Velebita, dok se s Otrvnog vrha vide i Like, i more, i široka velebitska prostranstva. Premda su ti vrhovi međusobno udaljeni samo oko 900 metara zračne linije, čak i najiskusniji planinari neće lako postići AB-BA u jednom danu. Naime, padine obaju vrhova izrazito su strme i pokrivene gustom, niskom šumom, a između vrhova nekoliko je dubokih, šumovitih draga (srećom još uвijek netaknutih), koje su teško prohodne u poprečnom smjeru. Zato će zasebno opisati prilaz tim vrhovima. Idealna je polazna točka planinarsko sklonište Sugarska duliba.

Ako od skloništa krenete markiranim putom u smjeru Brušana, treba kod Katine jame (prije onoga strmog silaza uvalom Divolanca) poduzeti uspon veoma strmim kamenitim grebenom na sjeverozapad, do oveće zaravni u šumi. Nakon toga slijedi još jedan uspon, ali kako se približavate vrhu, sve više ćete osjećati meko tlo i travu pod nogama. Kad se vidik s vrha »slegne«, prepoznat ćete u daljini Otrvni vrh i to će vas zasigurno obeshrabriti za pohod na nj s mjesta

Pogled na Otrvni vrh (u sredini malo ulijevo) s Golog vrha

Pogled na Goli vrh s Otrvnog vrha

Pogled na Štirovac (1597 m) s Čorine Prosine

Pogled na Čorinu Prosinu s vrha Štirovca (1597 m)

na kojem se nalazite. Zato ću opisati najprikladniji prilaz od skloništa do tog nepristupačnog vrha. Mala digresija, da bih bio potpuno točan. Uz markiranu stazu ucrtane su dvije jame, a Katina je ona desno (istočno). Otvor nije vidljiv sa staze, već se do njega dolazi strmim silaskom u vrtaču ispod nje. Stotinjak metara prije Kotine jame, oko 20 m lijevo od staze, nailazite na jamu i sniježnicu, jednu pored druge. Uspon na Goli vrh najbolje je poduzeti s toga mjesta.

Od skloništa VPP-om do Pasjega klanca, gdje zatim oko četvrt sata Raminim koritom do jedinog mjesto gdje staza, prije oštrog zavoja ulijevo, nakratko izlazi iz šume, a s vaše desne strane pukne vidik na travnatu glavicu visoku 1414 m. Nemojte pomisliti da je ta glavica Otrovni vrh, on je od nje još dobrih 500-600 metara na kopnenu stranu. Još jedna mala digresija: s te se točke na VPP-u, gdje staza naglo skreće ulijevo, možete oko 200 m sjeverno spustiti do dna omanje vrtače, gdje zjapi otvor goleme jame promjera oko 50 metara. Nije mi poznato je li ta jama ikad istraživana. S glavice od 1414 m prvi put u daljini ugledate Otrovni vrh. Vrlo je karakterističnog izgleda: stožasta je oblika, a njegovo južno podnožje zauzima vrlo dubok i šumovit dôćić, koji je sa svih strana okružen klekovinom. To je vrlo čudno jer u tom dijelu Velebita klekovine nema nadaleko i naširoko. S Otrovnog ćete vrha pogledom vrlo brzo pronaći Goli vrh oko 900 m zapadno. Taj veoma atraktivni par AB-BA samo

je za iskusne planinare koji se znaju snalaziti na nepristupačnom terenu.

Ako ste planinar koji se pretežito kreće uhodanim markiranim putovima, ali se povremeno ne libi napraviti i poneki kratak zalet u nepoznato, tada bi sljedeća dva vidika AB-BA mogla biti nešto baš za vas. Skrenete li s medačke staze na Štirovačkoj poljani ulijevo, markiranim putom prema Bunovcu, ubrzo dolazite do uske, duguljaste i potpuno ravne poljane, Čorine prosine. Prolazak tom poljanom, u čijem se ljevom kutu nalaze ruševine negdašnjeg Doma na Štirovcu (oko 1325 m), može u vama pobuditi osjećaj nelagode i tjeskobe, zbog strmih i vrlo šumovitih grebena i litica koji je okružuju sa svih strana.

Negdje na sredini poljane nakratko bljesne pogled na kameniti vrhunac visoko iznad, s vaše desne strane. Možda ćete isprva pomisliti (kao što sam i ja pomislio kad sam davno onuda prvi put prolazio) da se radi o jednom od najviših velebitskih vrhova. Ali ne, to je vrh Štirovac (1597 m), koji se, zbog visinske razlike od gotovo 300 metara, doima puno višim. Taj vrh (ustvari cijeli greben, jer se oko 250 m južnije nalazi još jedan vrh, tek malo niži) vjerojatno zapne za oko mnogim planinarima koji iz Struga kreću VPP-om u pohod na najviše velebitske vrhunce. Međutim, neprobojna, gusta klekovina prijeći prilaz Štirovcu s te strane. Srećom, iz Čorine prosine odvaja se poprijeko markirani odvojak

Dolina Čubrilova

za Struge, koji na pola puta zalazi u omanji travnat dôćić. Možda je s visine toga dôćića najlakši uspon na vrh Štirovca, jer time gotovo posve izbjegavate ono neugodno more klekovine. Vrlo lijep par AB-BA!

Planinarska meka svih obilaznika VPP-a na južnom Velebitu jest Sveti vrh. Taj vrh, s jedinstvenim vidikom, prati glas vrha svih velebitskih vrhova. Pa kad planinarima koje srećem na toj

dionici kažem da blizu Svetog brda postoji vrh s još ljepšim vidikom, gledaju me u čudu i ne vjeruju. Ali tako je. Babin vrh (1744 m) treći je po visini velebitski vrh i nalazi se oko 1,3 km sjeverno od Svetog brda (nemojte ga pobrkatiti s istoimenim vrhom, visokim 1724 m, u blizini Babina jezera!). Stajao sam na nebrojeno mnogo vrhova na toj planini, što znanih, što neznanih, ali jedan zaključak neupitno stoji: Babin vrh je

Pogled na Dolinu Čubrilovu s Babina vrha (1744 m)

Pogled na Babin vrh (1744 m) iz Doline Čubrilove

vrh s najljepšim vidikom na cijelom Velebitu! S vrha Svetog brda, po golum i valovitom terenu, bez prenapornih uspona i silazaka, možete ga dohvatiti za nekih sat vremena hoda.

Taj, prema kopnu najizboženiji velebitski vrh, pruža vidik na vršni greben Velebita koji će vas neizostavno ostaviti bez daha. Ali to nije sve! Pogled na usvrdlan, ljevkasto-tanjurast dolac promjera oko 250 m, točno podno vaših nogu, također će vas ostaviti bez daha.

Potpuno izolirana, u srcu nepreglednoga šumskog prostranstva, leži Dolina Čubrilova (1320 m). Divno, imamo AB, hajdemo po BA!

Najlakši je prilaz do te doline s Bunovca, koji ipak ne možemo smatrati laganim jer uhodanog puta nema. Iako ondje nije bilo mina, i ta je dolina sve donedavno bila na listi takozvanih minski sumnjivih područja. S jugoistočnoga kraja Bunovca treba samo pratiti potok sljedećih pola sata, sve dok ne nestane. Nakon toga moramo prijeći nekoliko dubokih šumovitih udolina i računati na veći gubitak visine u posljednjoj od njih. Malo uz pomoć karte i kompasa, sveukupno oko dva sata od Bunovca.

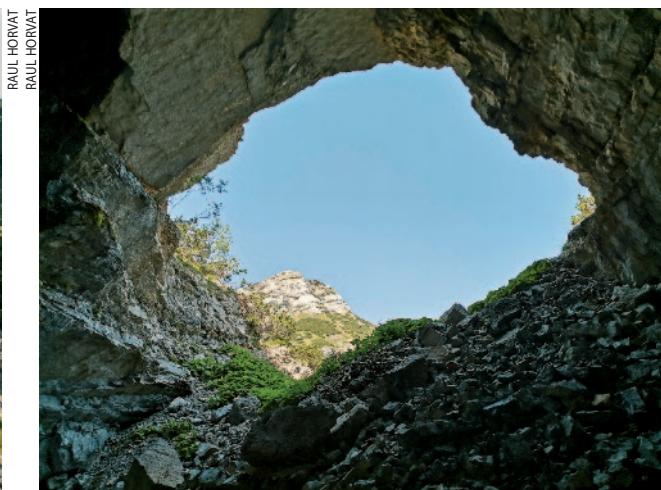
U Dolini nema nikakvih ljudskih tragova, a nema ni vode. Pogled uvis jedva hvata nestvarno visok Babin vrh. Meni je to mjesto potpuna misterija jer do njega ne postoji uhodan prilaz ni s koje strane. Možemo se samo zapitati tko li je to i kada iskrčio i čija je to bila košanica. Čini se da ne postoji ni izravna veza s Dušicama, na kojima

je od pamtvijeka bilo okupljalište dalmatinskih pastira. Zbrka će se samo povećati popnete li se na šumovit greben koji Dolinu zatvara sa sjevero-zapada. Ondje ćete više imati dojam da se šećete nekim od zagrebačkih perivoja nego da lunjate velebitskim vrletima. Drvoređ stoljetnih bukava, dugačak pedesetak metara, s urezanim imenima na stablima. Jasno se može pročitati »Marin Brkić 1958« i dr. Tko su bili ti ljudi i odakle su došli? Nigdje u literaturi nisam pronašao ništa o tom mjestu. Teško da danas postoji živa osoba koja zna išta o povijesti toga izoliranoga, ali prekrasnog mjesta.

I za kraj, opisat ću dva para AB-BA iz treće kategorije, gdje su AB napravili drugi planinari, prije mene. Prije nekoliko godina šibenski planinar Neven Kursar poslao mi je fotografiju velikog otvora špilje snimljene s neke bezimene kote, koja je od špilje udaljena dobrih 800 metara zračne linije. Kako je od kote do špilje sve samo ne jednostavno doći, Neven me je zamolio da dovršim posao, tj. da pristupim špilji i istražim je. Bio sam iznenađen kad sam video njegovu fotografiju jer sam odmah prepoznao teren (lijepo se vidi kraška udolina Bunovac u pozadini), a nisam znao ni čuo da u njemu postoji ikakva špilja, pogotovo ne s tako monumentalnim otvodom. Proučavajući njegovu fotografiju zaključio sam da je špilja usjećena u jedan poprečni greben sa sjeverne strane Malovana, a kota s koje je napravljen snimak AB bezimena je glavica 400 m

Pogled na otvor pećine s istočne glavice Segestina

Pogled na istočnu glavicu Segestina iz unutrašnjosti pećine

Pogled na Smiljanića vrh s Počiteljskog vrha

Pogled na Počiteljski vrh sa Smiljanića vrha

istočno od vrha Segestina (1715 m). Otvor špilje, koji se, po mojoj procjeni, nalazi na visini od oko 1500 metara, nije ucrtan ni u jedan zemljovid, a ni u literaturi ta se špilja nigdje ne spominje. Postaje zanimljivo, pa idemo najprije po AB, a potom i po BA.

Kod Zapadnih Malovanskih stanova napuštam markaciju i penjem se na glavici istočno od Segestina, s koje se jedino vidi otvor špilje. Ali kako sad do nje? Pokušaj spuštanja s glavice do visine špilje, pa onda postrance do nje, bio bi, zbog okomica, ravan samoubojstvu. Jedino je moguće spustiti se po siparima, odvaljenim stijenama, kroz klekovinu i neprobojnu šumu niske bukve, do dna grabe koja se vidi na fotografiji AB dobrih 100 metara niže otvora špilje. Čim se počnete spuštati, izgubite vizualni kontakt s otvodom, pa dalje sve morate činiti naslijepo i po sjećanju. Slijedi uspon s dna do zaravanka u šumi, a onda finiš 40-metarskim, gotovo okomitim usponom kroz klekovinu, do podesta na kojem su se nalazi otvor. Naposljetku, iscrpljen ulazim kroz golem otvor. U špilji nema ljudskih tragova ni speleoloških oznaka. Od otvora, špilja se spušta oko 60 metara do crne rupe u kutu, gdje počinje vertikala. Posvjetlio sam svjetiljkom, ali nisam siguran vidi li se dno ili ne vidi (to je zadatak za speleologe). Moram reći da sam pomalo i ponošan na taj BA iz unutrašnjosti špilje jer je jasno vidljivo da se otvor vidi samo s one glavice i ni s jednoga drugog mjesta!

U našem je časopisu Perica Korica 1980. opisao kako su on i dr. Ante Rukavina krenuli putom iz Počitelja (to je onaj isti, prije spominjani put koji se s prijevoja zapadno od Visibabe spušta u Javornik) u namjeri da se popnu na Počiteljski vrh (1546 m). Taj se vrh nalazi sjeverno od travnatog prijevoja kojim prolazi tzv. Počiteljski put (riječ je zapravo o dvama putovima koji se spajaju iznad Počitelja), dok se na gotovo istoj razdaljini, ali južno od prijevoja, nalazi Smiljanića vrh (oko 1550 m), koji pripada grebenu Golovrhe. Možda zbog greške, previda ili umora, njih su dvojica toga dana s Oglavinovca skrenuli previše udesno te se uspeli na Smiljanića vrh umjesto na Počiteljski. Nakon toga nije više bilo vremena da napadnu Počiteljski vrh pa su se samo spustili u dolinu. Ta mi je priča zgodno zvučala, pa sam u okviru šireg istraživanja tih prostora napravio i taj AB-BA. Eto, sad možete vidjeti što su Perica i Rukavina gledali ispred sebe toga dana 1980., ali i što su trebali gledati, a nisu. Izvanredan par AB-BA!

»Igra« vidicima AB-BA može postupno podići vašu razinu samopouzdanja dok se krećete planinom, ali i proširiti vaše obzorje. Ali baš kao i svemu ostalom, i tome treba pristupiti s oprezom, dobro unaprijed planirati pohode, uvijek u skladu sa svojim sklonostima i mogućnostima.

Ujedinjeni narodi proglašili 2022. godinu Međunarodnom godinom održivog razvoja planina

Dana 16. prosinca 2021. Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila je rezoluciju kojom se 2022. godina proglašava Međunarodnom godinom održivog razvoja planina.

Proglašavajući 2022. Međunarodnom godinom održivog razvoja planina Ujedinjeni narodi pozvali su sve države članice, sustav Ujedinjenih naroda, druge međunarodne i regionalne organizacije i relevantne dionike, uključujući civilno društvo, privatni sektor i akademsku zajednicu, da poštuju i primjenjuju donešenu rezoluciju kako bi se povećala svijest o važnosti održivog razvoja planina.

Predstavljajući sadržaj rezolucije UN-a (dokument A/76/L.28) predstavnik Kirgistana istaknuo je da su planine stanište jedinstvenih vrsta flore i faune, da planinski prostori čine jedinstvene tipove ekosustava te da u planinama postoje specifični problemi zbog

klimatskih promjena. Stoga prilagodba i ublažavanje klimatskih promjena, kao i održivi razvoj, osobito u planinskim zemljama, zahtijevaju provedbu posebnog skupa mjera. Međunarodna godina održivog razvoja planina bit će važna prilika da se skrene pozornost šire javnosti na brojne izazove povezane s očuvanjem planinskih ekosustava.

Proglašenje Međunarodne godine održivog razvoja planina 2022. ne samo da naglašava potrebu za poduzimanjem mjera neophodnih za opstanak globalnog ekosustava, već također pruža čvrstu osnovu za daljnji angažman na očuvanju i održivom razvoju planina koje imaju globalni značaj za budućnost čovječanstva.

Sažetak rezolucije A/76/L.28 o proglašenju Međunarodne godine održivog razvoja planina dostupan je na web stranicama HPS-a.

Vrhovi u Savojskim Alpama

Zvjezdana Gregorina (1934. – 2021.)

Hrvatsko planinarstvo izgubilo je još jednu zaslužnu osobu. U Zagrebu je 25. listopada 2021. u 88. godini života nakon teške bolesti preminula istaknuta planinarka Zvjezdana Gregorina.

Rođena je u Zagrebu, 13. rujna 1934. u hrvatsko-slovenskoj obitelji. Otar Ivan bio je rodom iz sela Prosinca u Općini Dubravica kod rijeke Sutle na granici Hrvatske i Slovenije. Majka Marija, rođ. Škorjanc, bila je rodom iz mjesta Števerjana (San Floriano del Collio) kod Gorice na granici Italije sa Slovenijom. Njezini roditelji bavili su se uzgojem povrća koje su prodavali na tržnici Dolac. Odrasla je kao najstarije dijete uz dva brata i tri sestre. Završila je VIII. žensku gimnaziju u Klaićevoj ulici u Zagrebu. Potom je na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu stekla zvanje dipl. ing. elektrotehnike i magistrirala elektroniku. Po završetku studija na istom fakultetu bila je asistent profesoru Lopasiću za predmet fizika. Zatim je radila u poduzeću Industro-projekt iz Zagreba kao voditeljica projekata (dvije godine je provela na gradilištima postrojenja Petrokemije u Kutini i rafinerije nafte u Bosanskom Brodu). U posljednjem dijelu profesionalne karijere do mirovine bila je zaposlena u Gradskoj upravi Zagreba i Ministarstvu rada i socijalne skrbi RH kao inspektorica rada.

Ljubav prema planinarstvu počela je pokazivati u mladosti kada je sama odlazila u planine (njezin mladi brat Ivan Gregorina bio je uspješan hrvatski biciklist). Od 1960. bila je aktivna članica PD-a Zagreb-Matica i njegove Sekcije društvenih izleta. Kao planinarka prošla je trideset transverzala po cijeloj tadašnjoj Jugoslaviji. Uz to odlazila je na planinarenje i u brojne druge države (Visoke Tatre, Olimp, Dolomiti itd.). Godine 1966. završila je školu za vodiče ljetnih izleta PSH-a i, to kao prvi službeni ženski vodič. Od 1967. do 2002. organizirala je i vodila planinarske izlete. Odabirala je takve trase izleta da planinari mogu posjetiti kulturno-povijesne objekte i lokacije zanimljivih prirodnih posebnosti. U tijeku svoga 50-godišnjeg djelovanja u planinarskim organizacijama dala je doprinos na više područja. Osobito se istaknula propagandom, organiziranjem izleta i predavanjima. U PSH-u bila je referent za propagandu 1976. – 1981. U današnjem HPD-u Zagreb-Matica bila je dugogodišnji član vodstva, predsjednica u dvogodišnjem mandatu 1981. – 1982. i pročelnica SDI-a 2000. – 2002. Za članove svoga društva i sekcije kao i za građanstvo organizirala je brojna predavanja s planinarskom tematikom od 1965. do 1975. Na tim

predavanjima sudjelovali su planinarski stručnjaci iz Hrvatske, Slovenije i BiH uz prikazivanje kolor dijapositiva. Od 1967. do 1985. s kolegom iz društva Vilimom Strašekom uređivala je oglasni ormarić Zagreb-Matice u Bogovićevoj ulici, a potom ga je do 2002. uređivala sama. Uredovala je i drugi društveni oglasni ormarić na Tržnici Dolac. Godine 1977. na internom natječaju SDI-ja izabrano je njezino likovno rješenje za izradu značke i znaka sekcije koje se koristi još i danas. Autorica je dokumentarne izložbe prigodom 50 godina HPD-a Zagreb-Matica 1998. koja se mogla vidjeti na pet lokacija u Zagrebu. Povodom 55 godina svoga društva 2003. pripremila je prigodnu brošuru. Kao urednica i jedna od autorica teksta, uz glavnog autora dr. Željka Poljaka, dala je velik doprinos u izradi monografije »Hrvatsko planinarsko društvo Zagreb-Matica 1948-2008«. Kao urednici te jubilarne monografije, Izvršni odbor HPS-a dodijelio joj je Priznanje za doprinos planinarskoj publicističkoj djelatnosti 2009. Usto je dobitnica i drugih najviših priznanja: Zlatnog znaka PSH-a 1977., Srebrnog znaka PSJ-a 1988. i Plakete HPS-a 1999.

Njezin planinarski i životni partner bio je više od pola stoljeća Đuro Filips (Vinkovci, 12. X. 1924. – Zagreb, 20. I. 2021.). Kao dipl. ing. agronomije bio je velik stručnjak za zaštitu bilja i radio je u tvornici Pliva. Dao je velik doprinos radu HPD-a Zagreb-Matica kao dugogodišnji član uprave, tajnik i dopredsjednik te vodič i pročelnik Seniorske sekcije. Proglašen je za počasnog člana Zagreb-Matice. Dobitnik je najviših planinarskih priznanja.

Zasluzni planinari Zvjezdana i Đuro pokopani su na gradskom groblju Mirogoju.

Eduard Hemar

priredio: Vjekoslav Kramberger

Planinarske značke opatijskih planinara i njihovih obilaznica

U ovom broju upućujemo se opet do Kvarnera, ovaj put kako bismo upoznali značke PD-a Opatija i planinarskih obilaznica opatijskih planinara.

Jedna značka iz priloga draga mi je uspomena koju sam dobio u domu na Poklonu prije više od deset godina kada sam drugi puta planinario na Ćićariji i prvi puta na Učki. Tada sam se našao u Rijeci i nakon burnog noćnog studentskog izlaska, subotnjim jutrom krenuo na Ćićariju i Učku. To što će sam obilaziti planinu i spavati u domu bez svoje ekipe nije mi predstavljalo ni najmanji problem. Možda sam tako i želio, no to mi se nije ostvarilo. Razlog su izrazito i nevjerljivo srušeni, ljubazni i gostoljubivi planinari koje sam tamo upoznao. Provedenu večer u planinarskom domu na Poklonu s planinarama iz Istre i Rijeke, zatim dvojicu braće, starijih Riječana rodom iz jednog sela kod Požege, koje sam upoznao sljedećeg jutra na Poklonu, neću nikada zaboraviti. Taj svoj izlet volim često prepričavati, jer sam uživao, bio ugostjen na najbolji planinarski način. Braća planinari iz Rijeke objašnjavali su mi detaljno put i poučnu stazu do Vojaka. Prepoznali su odmah moj slavonski naglasak pa nakon smijeha i upoznavanja pozdravili svoju skupinu koja je išla na Ćićariju, te mene poveli do Vojaka. Nažalost, zaboravio sam ime starijeg brata, a fotografije su stradale na nekom od tvrdih diskova. Nisam vodio planinarski dnevnik, no sada vidim da dnevnik ima mnogo smisla.

Ukratko, Učka, Vojak, Poklon i Ćićarija ostali su mi u lijepom sjećanju. Kasnije sam obišao još neka mjesta na njima, a svaki put kada se nađem u Rijeci, gledam prema vrhovima i uvjeravam sebe da moram ponovno otići na krov Kvarnera.

No, vratimo se na značke!

PD Opatija spada u red društava koja su izdala nekoliko značaka tijekom svoje prošlosti. Znak društva nije promijenjen. Na njemu je prikazana Učka, promatrana iz kvarnerskog zaljeva i jedrilica u moru nalik na liburnu – povjesni brod koji su koristili vješti moreplovci Liburni, mnogo prije nego je mediteranom zavladao Rim. Društveni znak je tema dvijema značaka, u prilogu su tri takve značke; manja i dvije veće. Značke su reljefne i bojane.

Društvo je osnovano 1950. i planinarski je vezano ponajviše na Učku i Ćićariju. Društvo se skrbi o planinarskom domu Poklon (922 m) na prijevoju između Učke i Ćićarije. Kuća je sagrađena 1965. Ime prijevoja i doma nema veze s rođendanskim, božićnim i sličnim poklonima, nego s istarskim hodočastnicima koji su pješice preko Učke hodočastili u popularno Gospino svetište na Trsatu. Kada bi na tom prijevoju prvi puta ugledali Trsat, prekrižili bi se i poklonili – i otuda ime Poklon. Tu se s ceste Vranja – Veprinac otvara vidik na Kvarner. DDom na Poklonu tema je značke u dvije verzije koja je niklana i bojana.

Na Poklonu se nalazi i restoran Pansion Učka, koji također ima svoju značku. Izdana je prije 40-ak godina. Poznata je u dvije različite verzije, rađene tzv. tehnikom osmoljavanja površine.

Iz istog razdoblja potječe i aluminjska bojana značka »Učka – Vojak 1396 m« s prikazom kamennog tornja-vidikovca iz 1911. godine. To je jedan od najljepših vidikovaca u Hrvatskoj. Planina Učka ima status parka prirode i u tornju je suvenirnica Parka. Na znački je oznaka nadmorske visine 1396 m, no u mnogim vodičima i zemljovidima stoji za Vojak 1401 metar – razlika od 5 metara je dakle u visini tornja.

Premda se u prilozima značke duplaju i kao takve izgledaju poprilično jednakim, ipak se radi o različitim značkama, na što nas upućuje revers značaka na kojem stoje žigovi proizvođača iz raznih serija proizvodnje. Tako vidimo označke dviju kovnica iz Slovenije. Značke u izdanju PD-a Opatija imaju žig »Jugoreklam« (JR). Ta ljubljanska tvrtka bavila se izdavaštvom i izdavala je i popularne dječje slikovnice kojih se stariji svakako sjećaju. Značke Pansiona Učka imaju žig »Alfot«. Nisam ga uspio odgjetnuti. Za aluminijsku značku »Učka – Vojak«, također pretpostavljam da je nastala u Sloveniji. Ovdje je probna verzija veće značke društva, odnosno otisak u bakru, tzv. štanca u početnom procesu proizvodnje, na kojoj je također oznaka JF.

U novije doba opatijski su planinari osnovali te upravljaju dvjema planinarskim obilaznicama. Planinare koji ih obidu PD Opatija nagrađuje lijepim značkama. Opatijska planinarska obilaznica

(OPO) osnovana je 2014. a ima 15 kontrolnih točaka. Obilaznicu prati dnevnik i zemljovid koji se može kupiti ili naručiti u društvu. Značka OPO-a slična je društvenom znaku, ali s nešto izmijenjenim bojama.

U studenom prošle godine otvorena je nova obilaznica »Po vrhovima Učke i Čićarije«, Obilaznica je točkasta, nema zadane trase, a obuhvaća 15 vrhova i vidikovaca na Učki i Čićariji. Za obilazak u jednom dahu predviđeno je 3-4 dana s mogućim noćenjima u domu. Nakon prelaska obilaznice i zadovoljenim pravilima, nagrada je također značka na kojoj je u središtu prikaz doma na Poklonu (922 m).

Učku i Čićariju svakako vrijedi posjetiti. Treba hodati, udisati čari planine, šume i mora, doživjeti pogled s Vojaka, vidjeti i Opatiju, »biser našeg mora« kako je pjevao Ivo Robić. Ove značke mogu biti dobar motiv za odabir ciljeva u opatijskom zaleđu. To su mjestra na koja ćete se rado vraćati i cijeli život upoznati svaki znamen ovog kraja.

Vojak na Učki

JU PP UČKA

NOVA IZDANJA

Željka Zlojo Martinović i Miroslav Blaž: Kad čovjek postane planina. Monografija Planinarskog saveza Herceg-Bosne

Planinarski savez Herceg-Bosne, Mostar 2021, 288 str.

Pisanje monografije u startu je nezahvalno. Kako napraviti odmak i s nekakve »objektivne« distance zahvatiti sve što povijest drži bitnim? A s druge se strane izmaknuti štirim historiografskim podacima i ogoljenom faktografijom, uz dozu prepoznatljivog autorskog pečata? Autori Monografije Planinarskog saveza Herceg-Bosne, Željka Zlojo Martinović i Miroslav Blaž, pokušali su, i to poprilično uspješno, balansirati između zadovoljenja tih dvaju izazova, jasno zahvaćajući, na historiografski pedantan način, činjenice vezane uz nastanak, povijest i razvoj Saveza, a s druge se strane hrabro upuštajući u osobne refleksije o planinarstvu samome, njegovoj biti i svemu onome što ono jest ili bi trebalo biti.

Autori već u Uvodu vrlo lijepo naznačuju tu svoju osnovnu namjeru i iz njihove je riječi vidljiva dvojaka narav monografije. Tako je prvi dio knjige posvećen temeljitom zahvaćanju povjesnih činjenica u maniri historiografske pedantnosti. Da bi dali širi kontekst, autori pišu kratak povijesni pregled razvoja planinarstva, nakon čega se fokusiraju na povijest planinarstva u Bosni i Hercegovini. Doneseni su brojni podaci o nastanku prvih planinarskih udruga, saveza, o prvim planinarskim aktivnostima u svim segmentima, od početnih, istraživačkih, zatim turističkih pobuda, preko razvoja planinskog skijanja do alpinističkih dometa. Slijedi središnji dio, posvećen samome Savezu, kojemu je uostalom posvećena i sama monografija, a započinje poglavljem o njegovu utemeljenju i generalnom pregledu područja rada Saveza i počecima rada u 25 godina njegova postojanja. Nakon toga slijedi najobimnije poglavlje, u kojem su predstavljene članice Saveza, njih ukupno 38. Ono je srce monografije i autori vrlo spretno ističu da su ono što Savez jest upravo ljudi – planinari okupljeni u svojim matičnim društvima i udružama. Vrlo jednostavnim i praktičnim pristupom autori su Savez upravo najljepše predstavili prikazavši raznorodan i bogat rad svojih članica, kojima je na raspolaganje stavljen prostor da predstave svoj rad i djelovanje. Čitatelju koji se želi upoznati s planinarenjem i planinarskim trendovima na području Bosne i Hercegovine to će poglavje ponuditi najviše i potpuno ga zaintrigirati brojnim, široj javnosti nepoznatim činjenicama, a kojima se mogu podići planinari predstavljenih društava.

Upravo se na taj dio treba malo više osvrnuti. Čitajući o radu članica Saveza, saznajemo najprije

zanimljive podatke o raznorodnosti udruga okupljenih u Savez: od udruga za nordijsko hodanje, preko »klasičnih« planinarskih društava i planinarsko-ekoloških udruga do stanica planinarskih vodiča i stanica gorske službe spašavanja. Saznajemo mnogo o impresivnim tradicijama nekih društava i njihovo renesansi u novije doba, tj. u posljednjih 25 godina postojanja Saveza. Saznajemo jednako i o upornosti, htijenjima i nastojanjima manjih sredina da se aktivno uključe i budu možda ključan faktor promjene odnosa prema prirodi i općoj društvenoj aktivnosti u svojem najbližem okruženju. Impresivan je ekološki predznak brojnih udruga, ali jednak tako i društvena dimenzija, koja nipošto nije sporedna u odnosu na zahtjevne planinarske uspone i ambiciozne alpinističke potpovite. Tako su svoje jasno mjesto dobine ekološke i druge lokalne manifestacije, što ih na svojim leđima nose upravo planinarska društva i udruge. Zaslужeno je istaknuta i veoma važna socijalna dimenzija planinarskog rada, prije svega u povratnoj sprezi sa sredinom u kojoj se on odvija, a koja nije čisto ekološka, već ulazi u ekonomske dimenzije (stvaranjem infrastrukture za razvoj turizma), socijalne (osnaživanjem socijalne kohezije zajedničkim akcijama), sigurnosne (gradnjom brojnih planinarskih objekata), čak i duhovne

(participiranjem u stanovnicima važnim segmentima duhovnog života, poput gradnje kapelica, hodočasničkih staza i sl.). Sva je ta širina manje upućenom čitalju, koji sam možda nije dio svih tih zbivanja, jedno sasvim ugodno i osvježavajuće otkriće planinarskih nastojanja, koja svi mi planinari jednako dijelimo.

Poglavlja koja slijede dopuna su povjesnog pregleda, počevši od kratkog sumiranja činjenica vezanih uz planinarske objekte, koji su temeljito predstavljeni prikazom rada članica Saveza. Slijedi detaljan, dokumentirani pregled održavanja i razvoja Dana planinara Herceg-Bosne, kao središnje manifestacije Saveza. Zatim opširna informacija o održanim akademijama Saveza, koje se održavaju u važnim prigodama, kao što su obljetnice i važnija događanja, i prilika su za evaluaciju i reevaluaciju rada te osvještavanje smjera u kojem treba nastaviti. S dužnom je pozornošću elaborirana važna i nezaobilazna veza s planinarima iz Hrvatske, koja se očituje u zajedničkim planinarskim pothvatima i neraskidiva je spona, nužna za logističko, edukacijsko i drugo osnaženje Saveza. Istaknuti su brojni primjeri suradnje, kako s mjesnim planinarskim društvima iz Hrvatske tako i suradnja na nacionalnoj razini, s Hrvatskim planinarskim savezom, koji je neodvojivo vezan s poviješću planinarstva u Bosni i Hercegovini, a i danas je važan oslonac razvoju i poticanju planinarskih nastojanja u toj zemlji. Poglavlje »Nakon 25 godina« rekapitulacija je učinjenoga, autorska ispraka svima onima koji nisu mogli biti spomenuti imenom, ali i jasno naglašen ponos na učinjeno te iskazana nada i poziv da se nastavi još snažnije i još bolje.

Ako uzmememo da predstavljanje članica, kao okosnica monografije, zauzima trećinu knjige, a opći povjesni pregledi i generalne informacije o Savezu još trećinu te da zajednički čine srž povjesnog dijela monografije, kojem ovakve knjige i intendiraju, posljednja je trećina manje uobičajena u monografijama toga tipa. Autori su se, naime, odlučili ponuditi osobne refleksije, misli i opservacije o planinarstvu samom, čineći to istovremeno s određenom skromnošću i kloneći se pretjeranih zaključaka, a opet dovoljno hrabro i odvažno da jasno i precizno iskažu stavove o planinarskim vrijednostima koje čine ili bi po njihovu mišljenju trebale činiti planinarstvo. Taj dio, s jedne strane, daje autentičnu, naglašenu, autorskou notu knjizi, no koliko god bio individualnoga karaktera, takav pristup ujedno uspješno predočava pravi duh planinarstva, koji se u planinarskoj zajednici u kojoj autori djeluju barem nekim dijelom gaji, njeguje i promovira. Zajednica je ta koja utječe na svoje članove (tako i autore), a članovi su zajednice (tako i autori!) ti koji povratno oplemenjuju i razvijaju zajednicu. Taj je posljednji dio stoga izvanredno uklopljen u priču

koja se tiče Saveza i ne samo da svojom subjektivnošću ne narušava priču o tom Savezu, već je duboko oplemenjuje.

Autori posljednji dio knjige započinju tako što u poglavljiju »Putokazi« već u metafori naslova prenose različite moduse planinarskog življena i života, a tri temeljito obrađuju: 1) ekologiju i očuvanje prirode, 2) odgoj i razvoj osobnosti i 3) utjecaj na zdravlje. Locirajući tri, po njihovu mišljenju, osnovna elementa planinarenja, autori umješno kombiniraju sve pročitano s bogatim iskustvom kojim su sami osvijestili i uvidjeli moć planinarstva u svim trima spomenutim dimenzijama. Sljedeće poglavje, naslovljeno također dvosmisleno, kao i prethodno: »Staze«, donosi ono što bismo nazvali vrstama ili disciplinama planinarenja, odnosno kretanja planinama i prirodom, a u njemu se kratko opisuju i komentiraju redom: 1) klasično planinarenje, 2) visokogorstvo, 3) trekking, 4) alpinizam, 5) sportsko penjanje, 6) via ferate, 7) orientiriting, 8) planinarsko (turno) skijanje, 9) brdski biciklizam, 10) speleologija i 11) kanjoning. Treba istaknuti da je neovisno o potencijalnoj opasnosti od nepreciznosti definiranja i kategorijalne greške svrstavanja svih ovih spomenutih oblika i aktivnosti unutar jednog poglavlja, vrlo zgodno na jednom mjestu odmah dobiti kratku informaciju o različitim oblicima aktivnosti kojima se planinari bave, bile one svrstane ovdje ili ondje. Stoga je taj dio nadasve praktičan u čitateljskom smislu. Tu praktičnost potvrđuje i dodatan osrv na dvije dimenzije potencijalnog djelovanja planinara, a to su rad u Gorskoj službi spašavanja i rad u Vodičkoj službi, koje su kategorijski zaista odvojene i predstavljaju stupove stručne planinarske djelatnosti.

»Planinarska slovarica« koja slijedi sve je samo ne običan leksikon ili rječnik. To je slovarica osobne planinarske filozofije autora, ispisana literarnom ljepotom umjetničkog izraza, a koja s druge strane upravo tim izrazom na poseban način odiše filozofskom refleksijom koja stremi životnoj mudrosti. Ta mudrost uključuje i svijest o povijesti, pa je sljedeće poglavje, o svetom Bernardu, gotovo logički uklopljeno u taj dio, kako bi autori prenošenjem vlastitog iskustva – u poglavju o početničkim i drugim greškama, koje odiše udžbeničkom ljepotom – prenijeli i dio svoje osobne mudrosti. Iako velikim dijelom ponavljaju svoje filozofske refleksije o planinarenju i odnosu s prirodom, poglavljia »Kad čovjek postane planina« i »I još nešto za kraj« vješto, svojom kritičkom oštrinom, ali i pozivajućom blagosti roditeljskog nagovora na promjenu prema onome što je dobro, zaokružuju cijelu knjigu.

Naposljetu, autori su se potrudili izvući pregršt zanimljivosti iz planinarske povijesti te posebno, kao prilog, izdvojili opis projekta Challenge 2000+, ideje o

KREŠIMIR MILAS

Zubac na Prenju – »Prenjski Matterhorn«

usponima na svih 78 vrhova Bosne i Hercegovine viših od 2000 metara. Treba priznati da je takva zemlja, s takvim prirodnim i planinarskim blagodatima, tom zaista ambicioznom idejom dobila zaslženu promociju, koju bi teško obuhvatila neka klasična planinarska obilaznica. One nisu isključene, a prostora za razvoj ideje itekako ima, o čemu svjedoči i nedavno pokretanje Zimskog Challengea 2000+, pri čemu se za ispunjavanje izazova, na te vrhove treba popeti u zimskim uvjetima.

Historiografski nastrojenim čitateljima nedostajat će obilje pedantnih i detaljnih fusnota, s referiranjem na svaku bibliografsku jedinicu na koju se oslanja neki tekst, no treba istaknuti da takav pristup počesto optereti tekstove, a pogotovo ovakve, koji su prigodne naravi i ponešto drugačijih aspiracija od čisto povijesno-znanstvenih. No autori su ipak pažljivo naveli izvore svih citata koje koriste u knjizi, a pri kraju knjige dali i detaljan popis literature koji je korišten pri njenom nastanku.

Istinska je dopuna tekstu bogata likovna oprema i odabir više od tri stotine fotografija i drugih grafičkih priloga (logotipi pojedinih društava, ploče na planinarskim objektima, pretisci faksimila dokumenata, stare fotografije itd.), što itekako oplemenjuje knjigu, ne samo u estetskom, već i u informativnom smislu.

Slikovnim je prilozima istaknutih pojedinaca oplemeno i poglavje »Vodstvo i suradnici Planinarskog saveza Herceg-Bosne«, u kojemu se kratko predstavlja njih nekoliko desetaka najistaknutijih u nastanku i razvoju Saveza.

Monografija sadrži i pregršt informativnih tabličnih prikaza, poput tablice s osnovnim tehničkim i drugim podacima za svaki planinarski objekt, tablica održanih sastanaka Upravnog odbora i Skupština Saveza, zatim tabični popis visokogorskih i drugih uspjeha po godinama te naposljetku popis svih članova iz matičnih udruga Saveza koji su uspjeli ostvariti Challenge 2000+.

Treba reći da su kao suradnici u realizaciji monografije sudjelovali Drago Marijanović Mikac, Dražen Pažin i Dragan Radeljić, a kao članovi uredništva Branko Bago, Filip Filipović, Drago Marijanović Mikac, Mirko Matijević, Dražen Pažin i Marija Soldo. Recenzenti su bili Ljubiša Aramanda, Stipe Božić, Alan Čaplar i Igor Eterović, a recenzije posljednje dvojice objavljene su na samom početku monografije. Lektorica je Ana Drmić, a sliku za naslovnicu izradio je Dragan Mamuša. Nakon recenzija, a prije uvodnog poglavlja, nalazi se inspirativan »Predgovor« predsjednika Saveza, Dragana Radeljića. Na kraju knjige pridodani su popis korištenih kratica, zahvala svim suradnicima i sponzorima te bilješke o autorima.

Monografija je ostvarila svoj prvotni, monografiskim pristupom postavljen cilj: ona je riznica podataka i informacija o radu i razvoju Saveza te dragocjeno vrelo ostavljeno budućim generacijama u pisanim oblicima, o bogatom radu enormnog broja planinarskih i srodnih udruga objedinjenih u važnim zajedničkim ciljevima, koji streme dobrobiti cjelokupne zajednice. Međutim, autori su otisli i korak dalje, utiskujući pečat osobne refleksije i svog viđenja planinarstva i planinarskih vrijednosti. Koliko god postojala opasnost od toga da taj drugi dio svojom subjektivnošću »naruši« tobožnju »objektivnost« povjesne znanosti, koja je vodila prvoga dijela, toliko pak treba vjerovati da će čitatelju upravo taj dio biti neočekivan i zapravo osježavajući dodatak, koji osim povijesnog »mesa« daje filozofsku »dušu« planinarstvu Saveza čije se djelovanje nastojalo prikazati. Osim, rekao bih, uvjerljivog nastojanja autora da pokažu kako je rastom i razvojem Saveza čovjek zaista postao planina, ne samo veličinom svoga rada, već i izravnim uživljenjem u same planine, usudio bih se reći da su autori uspjeli barem djelomično dočarati i činjenicu da se takvim radom i takvim životom kakav je planinarski, živeći s planinom, zapravo postaje čovjekom.

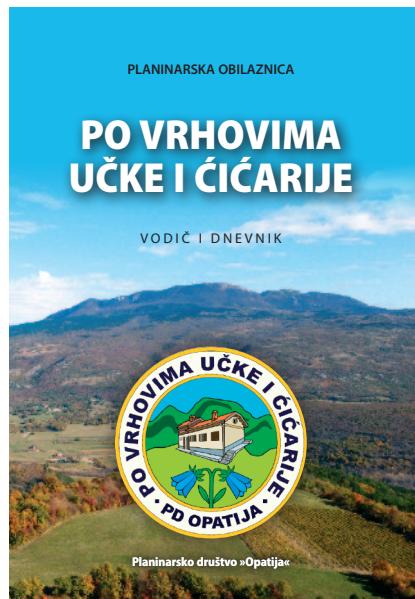
Igor Eterović

Otvorena planinarska obilaznica »Po vrhovima Učke i Ćićarije«

Planinarski dom Poklon, na istoimenom prijevoju (922 m) između Učke i Ćićarije, za svakog je planinara i putnika namjernika mjesto gdje može osjetiti istinsku dobrodošlicu koju planinar pruža drugom planinaru. No, Poklon je i jedna od polaznih, ali i kontrolnih točaka Opatijske planinarske obilaznice, koja je 27. studenoga 2021. dobila »mlađu sestru« – planinarsku obilaznicu »Po vrhovima Učke i Ćićarije« (VUĆ).

Svečano ju je otvorio pročelnik Markacističke sekcije PD-a Opatija i idejni začetnik obilaznice Boris Petrić u Centru za posjetitelje Poklon u Parku prirode Učka. Svečanost otvorenja vodila je predsjednica PD-a Opatija Ivana Eterović, istaknuvši kako je riječ o jednoj od svečarskih aktivnosti koje to planinarsko društvo, jedno od najstarijih u Hrvatskoj, organizira u povodu svojega 70. rođendana. Uz otvaranje nove obilaznice, visoki jubilej Društva proslavljen je i svečanom skupštinom održanom 9. prosinca u Centru Gervais u Opatiji, na kojoj je predstavljena monografija »Prvih sedamdeset godina Planinarskoga društva Opatija« Ivane Eterović i Tine Ružić. Nova planinarska obilaznica koja zahvaća vrhove Učke i Ćićarije ujedno je i dio obilježavanja 145. obljetnice organiziranog planinarstva u Istri.

Na otvorenju VUĆ-a, čestitke u ime Grada Opatije uputila je zamjenica gradonačelnika Kristina Đukić. Poručila je kako će novi put privući posjetitelje i planinare te potaknuti građane na boravak u prirodi. Najavila je daljnju potporu Grada projektima koje organizira PD Opatija. Događaju su nazočili predsjednica HPS-a Jadranka Čoklica i glavni tajnik Alan Čaplar. Čoklica je uputila čestitke u povodu otvorenja nove obilaznice, 70. obljetnice PD-a Opatija te 145. obljetnice organiziranoga planinarstva u Istri. U pripremi obilaznice surađivalo se s Komisijom za planinarske puteve HPS-a, u ime koje je prigodnu riječ izrekao njezin član i povjerenik za puteve Gorskoga kotara i otoka Krka Matija Perić, osobito pohvalivši rad Markacističke sekcije PD-a Opatija te ističući da će planinarenje novom obilaznicom biti »pravi užitak«. Među brojnim uvaženim gostima bio je predsjednik Istarskoga planinarskog saveza Goran Šepić. Prelistavši dnevnik obilaznice, ocijenio ga je izvanrednim i dodao da će taj događaj postati razlogom redovitijeg dolaska rekreativaca i planinara na Učku i Ćićariju. Voditeljica marketinga u Javnoj ustanovi Park prirode Učka Doris Kramarić istaknula je kako je time dodan nov sadržaj za posjetitelje Učke i planinare.

Boris Petrić zahvalio je svima koji su pridonio pripremi obilaznice i dnevnika. Otkrio je kako se ideja rodila u planinarskom domu Poklon, »srcu Učke i Ćićarije«, te je i nova obilaznica koncipirana tako da se od Doma može krenuti prema bilo kojoj kontrolnoj točki. Na kraju je pročelnik Vodičke sekcije Igor Eterović najavio vođene ture koje su toga dana organizirane do kontrolnih točaka Plas i Vojak te Šebrn i Krog. Za nedjeljnog je pohoda jedna skupina planinara posjetila novomarkirane vrhove Maj i Balin, s polazištem iz sela Male Učke, a druga vrhove Grnjač, Lužinski breg i Goricu.

Uz svečani program organiziran u Centru za posjetitelje Poklon u Parku prirode Učka, članovi PD-a Opatija omogućili su posjetiteljima da na jednom od prigodnih štandova kupe novi dnevnik VUĆ-a, koji se može nabaviti vikendom i praznikom u planinarskom domu Poklon, a srijedom od 19 do 20 sati u prostorijama PD-a Opatija (Opatija, Maršala Tita 42) ili narudžbom putem adrese e-pošte pdopatija1950@gmail.com.

Točkasta obilaznica, bez zadane trase, ima 16 kontrolnih točaka, od kojih je 14 vrhova, jedan greben i jedan planinarski dom u masivu Učke i Ćićarije. Kontrolne su točke vidikovac Krog, vrhovi Plas, Vojak (najviši na Učki), Suhu vrh, Maj, Balin, Grnjač, Gorica, Lužinski breg, Ošalj vrh, Mali Planik, Veliki Planik (najviši na Ćićariji), Šebrn, i Brložnik te Planinarski dom Poklon i grebenska staza Plašćenica (vidikovac). Jedan

JUPP UČKA

Otvorenie planinarske obilaznice Po vrhovima Učke i Ćićarije

od ciljeva VUĆ-a bio je označavanje nekoliko novih putova i vrhova (Šebrn, Maj, Balin) te oživljavanje starih putova i vrhova koji su nekad bili markirani, ali su duže vrijeme bili zapušteni (grebenski put Vrata – Suhu vrh, vrh Plas i vidičevac Krog). Osim toga, staze su pogodne za jednodnevne planinarske izlete, a nova obilaznica bit će dostupna i na mobilnim telefonima putem aplikacije eHPS Hrvatskoga planinarskog saveza.

Uspostavu obilaznice i tiskanje vodiča i dnevnika pomogli su Grad Opatija, Općina Lovran, Turistička zajednica Grada Opatije, Istarski planinarski savez i Javna ustanova Park prirode Učka.

Na kraju, umjesto zaključka, apostrofirajmo jednog planinara koji je kazao da je pješačenje pomalo poput života: putovanje zahtijeva samo da jednu nogu stavite ispred druge... opet i opet i opet. A ako si dopustite priliku da budete prisutni tijekom cijelog putovanja, svjedočit ćete ljepoti na svakom koraku, ne samo na vrhu. Upravo te riječi pozivaju nas da koračamo novom obilaznicom, koja je tu, na korak od naših riječkih, opatijskih, lovranskih i ostalih domova. Šetati se prirodom znači svjedočiti tisuću čuda, rekao je filozof Lao Tzu. Mi ćemo dodati: posjetite vrhove Učke i Ćićarije i dopustite da vas oduševe. Helena Anušić

Uređena obilaznica na Petrovoj gori

Na jugoistočnoj granici Korduna nalazi se Petrova gora. Njezini su najviši vrhovi Veliki Petrovac (512 m), Mali Petrovac (507 m), Magarčevac (474 m), Veliki Velebit (482 m) i Mali Velebit (420 m). Petrova je gora dugi niz godina bila neopravdano zapostavljena u planinarskom smislu. PD INA OKI uspostavio je 1977. Planinarsku transverzalu Petrova gora, s 15 kontrolnih točaka. Transverzala danas više nije aktivna.

Na inicijativu Hrvatskih šuma, Uprave šuma, Podružnice Karlovac, Josip Bezjak i Vitomir Murganić,

uz pomoć markacista iz PD-a Dubovac iz Karlovca, markirali su 2007. novu planinarsku obilaznicu na Petrovoj gori. Cilj je bio oblikovati planinarsku obilaznicu koja bi obuhvatila najvažnije kulturno-povijesne lokalitete, kao i sve planinarske značajke na tom području.

S tim su ciljem trasirana tri smjera, kojima je ishodište na prostoru Muljave povezano s vršnim prostorom Petrove gore, Velikim i Malim Petrovcem. Južni smjer u širokom luku zahvaća prostor Centralne partizanske bolnice pa preko grebena Magarčevca vodi prema vrhu. Na obronku Magarčevca put se susreće sa središnjim putom koji prilazi oštrim usponom preko Maloga i Velikog Velebita. Sjeverni smjer prati Rimski put i njime se sjevera prilazi Velikom Petrovcu, te preko ruševina pavlinskog samostana stiže do Kraljeva groba.

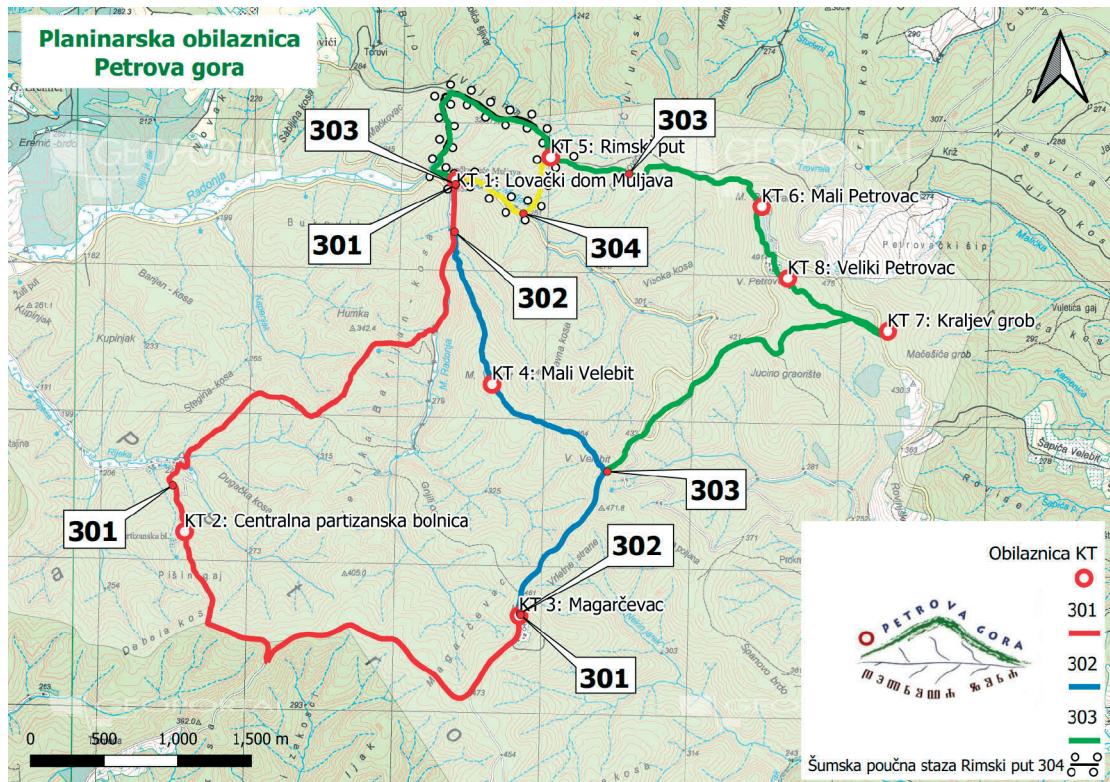
Dio puta od Muljave do KT 5 Rimski put uređen je kao Poučna staza Rimski put. Od kraja puta može se za dvadesetak minuta stići do lovačke kuće Muljava. Staza u završnom, ravniciarskom dijelu koristi trasu poučne staze »Kraljev put«, koja je uređena tako da je mogu koristiti i osobe s invaliditetom.

Kako se pokazalo da bi jednostavan, kružni oblik obilaska bio predugačak za većinu planinara i izletnika, obilaznica je osmišljena kao dvodijelna, vezana obilaznica, s dva kruga koji prate dva glavna prilaza vrhu (sjeverni i južni), sa zajedničkim središnjim silaznim dijelom preko Maloga i Velikog Velebita. Obilazak pojedine dionice traje oko 4 sata, a oni najspremniji mogu čitavu obilaznicu obići za 8 do 9 sati.

Na obilaznici je 8 kontrolnih točaka, od kojih su dvije zajedničke za oba dijela »osmice« – polazište na Muljavi i Mali Velebit na središnjem dijelu »osmice«. Staza je svečano otvorena 14. travnja 2007., uz nazočnost planinara iz čitave Hrvatske.

Markacisti »Osmice« na Petrovoj gori

Iste su godine tiskani vodič i dnevnik obilaznice, koji su autorski pripremili Vitomir Murganić, Oliver Vlainić i Branko Meštrić. Nakon svečanog otvaranja, obilaznica je bila dana na upravljanje PD-u Šumar iz Zagreba – Ogranak Karlovac. Za obilazak svih osam kontrolnih točaka dobiva se značka u obliku bukova lista.

Dnevnik obilaznice može se nabaviti u lovačkoj kući Muljava i u Hrvatskom planinarskom savezu. Ispunjeno dnevnik možete predati u lovačkoj kući Muljava ili poslati poštom na adresu Hrvatske šume, Uprava šuma Podružnica Karlovac, 47000 Karlovac, Put Davorina Trstenjaka 1, na ruke Olivera Vlainića.

Hrvatske šume, Uprava šuma Podružnica Karlovac ponovno je 2021. pokrenula inicijativu uređenja staze koja je tijekom niza godina devastirana, što sjećom, što nebrigom. Zadaću ponovnog uređenja obilaznice prihvatala je »Osmica«, društvo za planinarenje, istraživanje i očuvanje prirodoslovnih vrijednosti iz Karlovca. Na obilaznici su načinjene minimalne izmjene, uglavnom uvjetovane sjećom šume, odnosno uspostavom novih šumskih vlaka.

Tijekom rujna i listopada 2021. markacisti »Osmice«, uz to što su očistili stazu i obnovili markacije, ugradili su 28 pomicnica cijevi visine 240 cm, 7 velikih i 24 male putokazne ploče, 13 putokaznih

strelica i 8 ploča kontrolnih točaka. Očišćeni su postojeći žigovi i ugrađena tri nova žiga, kao i tri kutije za upisne knjige. Uz to su izgrađena i tri brvna preko vodotokova koji presjecaju stazu.

Ujedno su ispravljene i neke nelogičnosti. U narodu je bilo uvrježeno da se viši vrh, na kojem su ostaci pavlinskog samostana, naziva Mali Petrovac, a niži, na kojem je spomenik NOB-u, Veliki Petrovac. Na zemljovidu je viši vrh označen kao Veliki Petrovac, a niži kao Mali Petrovac. Prilikom obnove obilaznice

Prenošenje putokaznog stupu

2021. na terenu su upisana imena prema službenoj državnoj geodetskoj karti, tako da je sada KT 6 Mali Petrovac (507 m), a KT 8 Veliki Petrovac (512 m). U Vodiču i dnevniku Obilaznice, tiskanom 2019., kontrolne točke i staza opisane su uz navedenu nelogičnost te vas molimo da to uvažite do tiskanja novog dnevnika i vodiča obilaznice.

Novina je također da se staza od Kraljeva groba ne vraća prema pavlinskom samostanu, već nastavlja

novomarkiranim putom prema Malom Velebitu, odnosno Magarčevcu.

Novina je da se na putokaznim pločama nalazi QR kod, koji vam skeniranjem omogućava automatsko spajanje na web-stranicu www.osmica.hr odnosno stranicu Planinarske obilaznice Petra gora, gdje možete naći mnoge zanimljivosti o tom kraju, sve podatke o stazi, zemljovid i GPS trag, koji je moguće prenijeti na GPS uređaj ili pametni telefon.

Vitomir Murganić

Seminar o topografskom snimanju speleoloških objekata

Od 20. do 21. studenoga 2021. u planinarskom domu Velobrdski ledari u Velikom Brdu (Makarska), a u organizaciji Komisije za speleologiju HPS-a i Speleološko-alpinističkoga kluba Ekstrem iz Makarske, održan je Seminar o topografskom snimanju speleoloških objekata. Voditelj dvodnevног seminara bio je instruktor speleologije Teo Barišić.

Sudjelovalo je ukupno 24 speleologa, od čega 5 instruktora-demonstratora te 19 polaznika iz 10 speleoloških udruga (6 SO HPD Snježnica, 3 SAK Ekstrem, 3 SO PDS Velebit, 2 SO PD Imber, 1 SU Kraševski zviri, 1 SO PD Profunda, 1 SO Liburnija PD Paklenica, 1 Speleo8, 1 SD Špiljar, 1 SD Istra).

Seminar je započeo subotnjim okupljanjem sudionika u planinarskoj kući, osnovnim predavanjem o topografskom snimanju speleoloških objekata te odlaskom u Jerovu špilju na Biokovu. Speleolozi su u špilji bili podijeljeni u pet timova, gdje je svaki polaznik

SPELEOLOGIJA

MARTIN CUNDRIC

Radionica u planinarskoj kući Velobrdski ledari u Velikom Brdu

seminara izradio čitav speleološki nacrt špilje u duljini većoj od 100 m. Nakon praktičnoga dijela slijedio je povratak u planinarsku kuću i nastavak predavanja do 21 sat.

U nedjelju ujutro nastavilo se predavanjem o obradi nacrta i speleološkim simbolima, nakon čega su se sudionici ponovno podijelili po timovima u kojima su radili u objektu i počela je radionica na kojoj se učilo i vježbalo unošenje podataka u računalne programe za obradu podataka, printanje poligona, prenošenje poligona i izrada nacrta olovkom na paus papiru.

Nakon završetka seminara, pročelnik SAK-a Ekstrem Paško Visković polaznicima je u ime organizatora svečano uručio potvrde o sudjelovanju. KS HPS-a i SAK Ekstrem zahvaljuju svim sudionicima, a osobito svim predavačima i demonstratorima na uloženom trudu i vremenu.

Željko Međurečan i Vinka Dubovečak

Topografsko snimanje

Seminar o orijentaciji u speleologiji

U Zagrebu je od 3. do 5. prosinca 2021. održan seminar o orijentaciji u speleologiji. Organizirali su ga Speleološki odsjek HPD-a Željezničar i Komisija za speleologiju HPS-a. Seminar je održan u prostorijama HGSS Stanice Zagreb, na popularnoj »Žici«.

Komisija za speleologiju HPS-a prepoznaje važnost orijentacije u speleologiji te školuje speleologe za primjenu orijentacijskih vještina i znanja u speleologiji. Cilj seminara bio je upoznavanje polaznika s osnovama orijentacije, kartografije i rada s GPS uređajima. Sudionici su se upoznali sa softverima za kartografiju kao i mobilnim aplikacijama. Bio je ovo drugi takav seminar u razdoblju od 2019. godine.

Seminar je bio osmišljen kao kombinacija praktičnih vježbi i teorijskih osnova. Polaznici su se prvi dan upoznali s osnovama orijentacije i kartografije, a potom su podijeljeni u skupine, te su se uz pomoć karte i kompasa orijentirali u prirodi, rješavajući zadatke koje su priredili instruktori. U popodnevnim satima održano je predavanje o GPS-u, njegovim značajkama i načinu rada, a odmah potom polaznici su nastavili rad s mobilnim aplikacijama. Ovog puta organizator je naglasak stavio na mobilnu aplikaciju OruxMaps.

Drugi dan započet je predavanjem o orijentaciji u speleološkim objektima, gdje je još jednom stavljen naglasak na vještine izrade speleološkog nacrta te su

Seminar o orijentaciji u speleologiji

dani mnogi primjeri i metode kretanja u speleološkim objektima u kontekstu orijentacije.

Seminar je nastavljen predavanjem o GIS-u i radionicom u kojoj su se polaznici korak po korak upoznavali s osnovnim radnjama u programu QGIS te pripremi speleoloških istraživanja odnosno preklapanja topografskih i geoloških te prebacivanjem točaka i tragača s GPS-a odnosno mobilnih aplikacija.

Na seminaru je ukupno sudjelovalo 37 speleologa, od čega 15 instruktora/demonstratora te 22 polaznika, iz 9 speleoloških udruga. Voditelj seminara bio je Josip Dadić. Ovim putem zahvaljujemo svim instruktorima i polaznicima, te HGSS Stanici Zagreb koja je omogućila korištenje svojeg prostora za potrebe seminara.

Josip Dadić

VIJESTI

Planinarski foto-natječaj »Požeški gorski stražari – srednjovjekovne utvrde Požeške gore«

HPD Sokolovac iz Požege poziva zainteresirane planinare na sudjelovanje u foto natječaju planinarske fotografije koji je otvoren 21. prosinca 2021. Tema natječaja su srednjovjekovne utvrde Požeške gore i okoliš oko njih, uključujući i požeški Stari grad koji se nalazi na izdanku Požeške gore. Natječaj traje do petka 1. travnja 2022. Fotografije će biti predstavljene u svibnju u Požegi. Svrlja natječaja je populariziranje Požeške gore i njenih znamenitosti. U natječaju mogu sudjelovati domaći i strani planinari, fotografi te zaljubljenici u prirodu i povjesne znamenitosti.

Na Požeškoj gori nalaze se Viškovački grad, Vrhovački grad, Dolački grad, grad Vrbova, Gračanica, te požeški Stari grad. Utvrde na Požeškoj gori ujedno su tema i kontrolne točke planinarske obilaznice »Pet utvrda Požeške gore«. Fotografije moraju sadržavati

motiv utvrde, njenih dijelova, kamenih ostataka ili okoliša oko njih, a koje imaju umjetničku ili kvalitetnu dokumentarističku formu. Također dolaze u obzir i fotografije prirodnih zanimljivosti zabilježenih na

TENA BRNAD

Viškovački grad

požeškogorskim utrvdama. Fotografije molimo obavestno slati u jpg formatu, u originalnoj veličini – pojedinačno do 5 MB i rezoluciji 300 dpi (nikako slati fotografije smanjenih veličina iz raznih mobilnih aplikacija i društvenih mreža). Računalna obrada fotografija je dozvoljena uz umjerenu primjenu, no nisu dozvoljene montaže i fantazijski ishod fotografije koji bi izmijenio izgled utvrde i njenog prirodnog okoliša. Fotografije je moguće slati u digitalnom obliku putem elektroničke pošte na adresu: *biblioteka.papuk@gmail.com*.

U naslovu je potrebno dodati – »Foto natječaj Sokolovac«. Fotografije je moguće slati u privitku e-maila, a veće datoteke putem servisa WeTransfer. Fotografiju je potrebno numerirati, potpisati imenom i prezimenom, te nasloviti uz godinu snimke. (npr. 1_Pero Perić_Sumrak na Dolačkom gradu_2020). Jedan autor može prijaviti najviše pet fotografija.

Stručni žiri sastavljen od nekoliko požeških fotografa i povjesničara umjetnosti izabrat će najprije 30-ak najboljih uradaka od kojih će se formirati izložba. Zatim će birati šest najboljih radova i autora, za svaku utvrdu po jedna pobjednička fotografija, a autore pobjednike očekuju prigodne i simbolične nagrade. Izložba će biti upriličena i na web stranici HPD-a Sokolovac.

U planu je i izdavanje prigodnog kompleta od 12 razglednica, s tekstom o znamenitostima požeških srednjovjekovnih utvrda, te mapom smještaja – šest pobjedničkih i još šest drugoplasiranih fotografija bit će štampane kao razglednice s imenom autora i autrova naslova.

Za sva pitanja možete obratiti na mail – *biblioteka.papuk@gmail.com* ili na tel. 098/97-35-212.

Vjekoslav Kramberger

KALENDAR AKCIJA

- 1. 1. Mlado leto na vrhu Učke**
Učka
PD Opatija, Opatija, PD Knezgrad, Lovran i PD Lisina, Matulji
- 6. 1. Pohod povodom Sveta Tri kralja, Cvjetne staze Ravne gore – zimski pohod (u potrazi za kukurijekom)**
Ravna gora, trasa D. Višnjica – Filićev dom.
PD Ravna gora, Varaždin
- 6. 1. Pohod Zagorskim bregovitim putem**
Krapinske Toplice – Planinarska kuća Picelj – Zabok
PD Zagorske staze Zabok, Zabok
- 8. 1. 9. noćni uspon na Ivančicu**
Ivančica, pl. dom Pasarićeva kuća
HPD Ivančica, Ivanec
- 9. 1. 21. zimski pohod na Pliš**
Klana – Pliš
PD Pliš, Klana
- 9. 1. Horvatov pohod – 20. Zimski planinarski pohod Sesvete – Lipa**
Medvednica
HPD Lipa, Sesvete
- 9. 1. Planinarska Nova godina**
pl. dom Klek
HPD Klek, Ogulin
- 15. 1. Zimski uspon na Svilaju**
Svilaja, planinarski dom »Orlove stine«
PD Svilaja, Sinj
- 16. 1. 28. Zimski uspon na Viševicu**
Ravno, Vagabundina koliba – Viševica
PD Strilež, Crikvenica

- 16. 1. Dan HPD-a Malačka – Donja Kaštela**
Malačka, Labin Dalmatinski – pl. dom Malačka
HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari
- 22. 1. Vinkovo u Ilok**
Ilok – Fruška gora
HPD Liska, Ilok
- 22. 1. Zimski uspon na Kamešnicu**
Žlabina planinarsko sklonište sv. Mihovil
PD Jelinak, Trilj
- 23. 1. 24. Vinčekov pohod**
Toplice Sv. Martin – Mursko Središće
PD Bundek, Mursko Središće
- 23. 1. Zimski pohod Vinica – Martinščak**
Vinica – Martinščak
HPD Vinica, Duga Resa
- 10. – 13. 2. i 19. – 20. 2. Tečaj za vodiče na zimsko planinarenje (Zavižan/Tuk)**
Zavižan/Tuk
Komisija za vodiče HPS-a
- 13. 2. 9. ZimBa – Zima u Baranji**
Bansko brdo
PD Zanatlija, Osijek
- 19. 2. Metlarska zabava**
Čazma, Grabovnica
HPD Garjevica, Čazma
- 19. 2. Zimski uspon na Bjelolasicu**
Begovo Razdolje – Bjelolasica
HPD Bijele stijene, Mrkopalj
- 26. 2. Tragom prvog izleta varaždinskih planinara**
Varaždinsko-topličko gorje
Novi Marof – Kamenjak – Varaždinske Toplice
PD Ravna gora, Varaždin

PLANINARSKA ENIGMATIKA

priredili: Robert Smolec i Željko Brdal

Od ovoga broja započinjemo s planinarskim enigmatskim zadatcima. Želimo vam uspješno rješavanje!

Premetaljka:

KVRGAVI HANS

[ime vrha]

Kada odgonačete rješenje!

Rješenje premetaljke prijavite do 20. siječnja 2022. putem web obrasca na stranici

<https://www.hps.hr/premetaljka/>

Točno rješenje i imena čitatelja koji ga prijave objavit ćemo u idućem broju.

Planinarska osmosmjerka

Pronađite u osmosmjerki nazive 38 hrvatskih planina i vrhova zabilježenih u desnom stupcu, a zatim zapišite preostala slova i otkrijte rješenje osmosmjerke. Sretno!

M	N	A	J	I	D	N	R	K	T	V	P
O	A	E	L	Ć	I	Ć	A	R	I	J	A
S	R	L	M	A	N	N	I	L	B	K	S
L	N	U	A	E	A	E	A	I	E	I	T
A	Č	B	A	K	R	J	O	L	L	N	R
V	E	L	I	K	A	K	A	P	E	L	A
A	B	I	D	L	O	P	O	R	V	A	H
Č	U	I	I	V	O	Z	E	J	O	K	I
K	LJ	V	O	M	E	G	J	L	P	B	N
A	S	I	A	E	O	P	O	A	A	A	Č
G	NJ	Š	C	D	U	S	S	R	K	C	I
O	E	E	I	V	Ć	E	O	U	A	I	C
R	Ž	V	Ć	E	K	G	P	R	NJ	V	A
A	N	I	N	D	A	A	M	O	S	E	Č
P	I	C	A	N	P	U	T	N	I	Š	U
I	K	A	V	I	H	A	Š	Š	R	E	R
L	E	A	I	C	R	T	Š	O	O	LJ	B
A	R	O	G	A	V	O	R	T	E	P	O

BILOGORA
BIOKOVO
BORAJA
ĆIĆARIJA
DILJ
DINARA
HUM
IVANČICA
KALNIK
KOZJAK
KREMEN
KRNDIJA
LIPA
LJUBEĆ
MALA KAPELA
MEDVEDNICA
MOSEČ
MOSLAVAČKA GORA
MOSOR
OBRUČ
OPOR
ORLJAK
OŠTRC
PAPUK
PETROVA GORA
PLJEŠEVICA
POŠTAK
PSUNJ
RAVNA GORA
RISNJAK
SNJEŽNIK
STRAHINČICA
SVILAJA
UČKA
VELEBIT
VELIKA KAPELA
VILAJA
VIŠEVICA

Rješenje osmosmjerke: _____

DVADESET GODINA ZAJEDNO U AKCIJI

IGLU ŠPORT

